

OSA-AIKAINEN PÄIVÄHOITO KANGASALAN KUNNASSA

Monimuotoisuutta vai sama linja kaikille?

Minna Lahti
Minna Renfors

Opinnäytetyö
Huhtikuu 2011
Sosiaalialan koulutusohjelma
Sosiaalipedagogiikan
suuntautumisvaihtoehto
Tampereen ammattikorkeakoulu

TAMPEREEN AMMATTIKORKEAKOULU

Tampere University of Applied Sciences

TIIVISTELMÄ

Tampereen ammattikorkeakoulu
Sosiaalialan koulutusohjelma
Sosiaalipedagogiikan suuntautumisvaihtoehto

LAHTI, MINNA & RENFORS, MINNA:
Osa-aikainen päivähoito Kangasalan kunnassa
Monimuotoisuutta vai sama linja kaikille?

Opinnäytetyö 49 s., liitteet 5 s.
Huhtikuu 2011

Opinnäytetyö selvittää Kangasalan kunnan osa-aikaisten päivähoitopalvelujen muuttuvaa tarvetta perheiden näkökulmasta. Työn tarkoitus oli saada kuuluviin osa-aikaisia päivähoitopalveluja käyttävien vanhempien mielipiteitä ja kehittämis ehdotuksia.

Esitietoa varsinaiseen kyselytutkimukseen kerättiin haastattelemalla kolmea vanhempaa. Varsinainen tutkimusaineisto koottiin Internet-kyselyllä Kangasalan kunnan omien verkkosivujen kautta. Kysely oli suunnattu osa-aikaisia päivähoitopalveluja käyttävien lasten vanhemmille. Vanhemmista 61 vastasi kyselymme.

Tulokset osoittavat, että työelämänmuutokset haastavat perheiden päivähoidon tarpeen. Vanhemmat tarvitsevat päivähoitoa lapsillensa monista eri syistä. Lisäksi vanhemmat, jotka työskentelevät vuorotyössä tarvitsevat lapsillensa päivähoitoa eri vuorokauden aikoina. Vanhemmat myös haluavat säilyttää lapsillaan saman hoitopaikan, koska se tarjoaa pysyvyyttä, tuttuja aikuisia ja luo turvallisuuden tunteen lapselle sekä tukee lapsen kokonaiskehitystä.

Tuloksista voidaan päätellä, että avoimien varhaiskasvatustoimintojen kehittäminen tukisi pienten lasten perheitä. Näin perheillä olisi mahdollisuus valita laajemmasta tarjonnasta heidän perheelleen sopivin varhaiskasvatuspalvelun vaihtoehto. Tutkimustuloksia hyödyntäen Kangasalan kunnan varhaiskasvatushenkilöstö pohtii ja kehittää uusia päivähoidon toimintamuotoja enemmän perheiden tarpeita palvelevaksi.

Asiasanat: Varhaiskasvatus, subjektiivinen päivähoito-oikeus, vuorovaikutus

ABSTRACT

Tampereen ammattikorkeakoulu
Tampere University of Applied Sciences (TAMK)
Degree Programme in Social Services
Social Pedagogy

LAHTI, MINNA & RENFORS, MINNA:
“Part-time day care in the municipality of Kangasala.
Multiplicity or the same policy to everyone?”

Bachelor's thesis 49 pages
April 2011

This study investigated the changing need for day care services in the municipality of Kangasala from the families' perspective. The focus was on parents' opinions of and improvement suggestions for the part-time day care services that their children were using.

Preliminary knowledge about the subject was acquired by interviewing three parents. The actual research data was gathered by an Internet-survey on the website of the municipality of Kangasala. The survey was directed to parents whose children use part-time day care services. 61 parents answered the survey.

The results indicate that the changes in work life complicate families' needs for day care. Parents need daycare for their children for many different reasons. In addition, parents who work in shift need day care for their children at different times of the day. Parents also want their children to remain in the same day care place because it offers stability, familiar adults and creates a feeling of safety for the child and supports child's overall development.

The study suggests that developing open early childhood education activities would especially support families with small children. In effect, families would be able to choose the most suitable service for their family from wider supply of services in the area of early childhood education. Based on the results of this study, the early childhood education personnel in Kangasala will consider developing new forms of day care, which would serve families' needs better.

Keywords: early childhood education, subjective right for daycare, interaction

SISÄLLYS

1 JOHDANTO	5
2 OPINNÄYTETYÖN TOTEUTTAMINEN	7
2.1 Tutkimustehtävä ja – kysymykset	8
2.2 Tutkimusmenetelmä	10
2.3 Tiedonhankinta	11
2.4 Aineiston analyysi	12
3 PÄIVÄHOITO YHTEISKUNNAN MUUTOKSISSA	14
3.1 Perhe ja muuttuva yhteiskunta	14
3.2 Muuttuva päivähoito	16
3.3 Subjektiivinen päivähoito-oikeus	18
3.4 Päivähoidon eri muodot	22
3.5 Päivähoidon perustehtävä	23
4 PERHEIDEN ÄÄNI KUULUVIIN	28
4.1 Perheiden taustaa	28
4.2 Perheiden tarpeet päivähoidolle	30
4.3 Perheiden toiveet	33
4.4 Avoimia ajatuksia osa-aikaisesta päivähoitotoiminnasta	35
5 JOHTOPÄÄTÖKSET	38
6 POHDINTA	44
7 LÄHTEET	47
8 LIITTEET	50

1 JOHDANTO

Nyky-yhteiskunnan jatkuvan muutoksen vuoksi työelämän vaikutukset ovat nähtävissä niin perheissä kuin päivähoidossa. Työpäivät ovat pidentyneet ja vanhemmat tuovat enenevässä määrin töitä myös kotiin. Nykypäivänä suositetaan työnantajien puolelta paljon osa-aikaisia/määräaikaisia työsuhteita ja niin sanottuja pätkätoita. Myös erimuotoiset vuorotyöt haastavat päivähoidon.

Perheiden arjessa työelämän vaatimukset näkyvät siten, että perheillä ei ole välttämättä paljoakaan yhteistä vapaa-aikaa. Hektinen arki ja lasten päivähoidon järjestäminen mahdollisimman joustavaksi ja mukavaksi luovat joillekin perheille suurta stressiä. Voimmekin pohtia onko ajateltu tarpeeksi nykypäivän kiirettä ja suorittamista lapsen näkökulmasta.

Päivähoitopalvelujen joustavuus on keskeisessä asemassa perheiden arjessa. Hoitopalvelujen pitäisi vastata perheiden muuttuviin tarpeisiin nopeallakin aikavälillä. Perheiden erilaiset arvot ja lähtökohdat ovatkin haasteena päivähoitopalveluja suunniteltaessa. Päivähoitopalveluja suunniteltaessa jokaisen perheen yksilöllisiä vaatimuksia ja toiveita ei pystytä toteuttamaan käytännössä.

Aloittaessamme opinnäytetyötämme elokuussa 2009, Kangasalan kunnalla oli tarjota joko kokopäiväinen - tai kymmenen päivää kuussa oleva osa-aikainen päivähoitopalvelu. Perheiden eri elämäntilanteista johtuvia tarpeita ei ollut näissä kahdessa vaihtoehdossa huomioitu perhelähtöisesti.

Erilaisia päivähoitovaihtoehtoja suunniteltaessa on hyvä huomioida mitkä ovat lapsen tarpeet ja miten ne saadaan tyydytettyä. Subjekttiivisen päivähoito-oikeuden myötä yhä nuoremmat lapset sijoittuvat päivähoidon piiriin huolimatta siitä onko vanhemmilla työ- tai opiskeluperustetta. Vanhemmilla on ensisijainen vastuu ja oikeus lapsensa kasvatuksesta.

Nykyisin kasvatusvastuu lapsesta näyttää painottuvan enenevässä määrin yhteiskunnalle ja varhaiskasvatuksen ammattihenkilöstölle. Yhteiskunnallisten muutosten vuoksi perheiden yhteisöllisyys ja yhtenäisyys ovat murtuneet, jolloin yli sukupolvien jaettava perimätieto lastenhoidosta ei siirry eteenpäin.

Lapsen kokonaisvaltaisen kehityksen kannalta on tärkeää hoitajien, lapsiryhmän ja päivähoitopaikan pysyvyys. Päivähoitopalveluja suunniteltaessa lähtökohtana tulisi olla perheiden muuttuvat elämäntilanteet ja tarpeet. Näihin päivähoitopalvelujen olisi pyrittävä vastaamaan. Kangasalan kunnan uudessa varhaiskasvatussuunnitelmassa nostetaan esille niin perheen kuin lapsenkin osallisuuden merkitys päivähoidon arjessa. (Kangasalan kunnan varhaiskasvatussuunnitelma.)

2 OPINNÄYTETYÖN TOTEUTTAMINEN

Opinnäytetyön toteutettiin kolmessa vaiheessa. Aloitimme elokuussa 2009 aloituspalaverilla Kangasalan kunnan päivähoidon itäisen alueen aluejohtajan kanssa. Keskustelimme siitä, mitä tietoja Kangasalan kunnan varhaiskasvatushenkilöstö tarvitsee pystyäkseen kehittämään päivähoitopalvelumuotoja perhelähtöisempään suuntaan.

Ensimmäisessä vaiheessa koostimme haastattelukysymykset aluejohtajan kanssa käymämme keskustelun pohjalta. Haastattelimme kolmen eri lapsen vanhempia, jotka käyttivät vaihtoehtoisesti joko viriketoimintaa tai kymmenen päivää kuukaudessa tapahtuvaa päivähoitopalvelua. Haastattelun tarkoituksena oli saada esitietoa varsinaista laajempaa kyselytutkimustamme varten. Toisessa vaiheessa laadimme laajemman kyselyn kysymykset. Pohjan kysymysten laatimiseen saimme Kangasalan kunnan varhaiskasvatussuunnittelijalta. Varsinainen kyselytutkimus tehtiin tammikuussa 2010 osa-aikaisten lasten vanhemmille Kangasalan kunnan käytössä olevan asiakaspalautejärjestelmän kautta. Tuloksista laadimme raportin kunnan varhaiskasvatushenkilöstölle, jonka esittelimme heille huhtikuussa 2010. Tutkimuksemme tulosten yhteenveto tuki varhaiskasvatushenkilöstön pohtimia kehittämishaasteita osa-aikaisille päivähoitomuodoille. Tutkimuksemme sai positiivista palautetta varhaiskasvatushenkilöstöltä. Kolmas vaihe oli varsinaisen opinnäytetyön koostaminen haastattelun vastauksista ja laajemman kyselytutkimuksen tuloksista.

Opinnäytetyön tekeminen kahdestaan oli meille selkeää, koska aiheemme oli laaja ja tekemistä mm. kysymysten muotoilussa oli paljon. Kiinnostus aihetta kohtaan oli molemmilla, koska olemme molemmat pienten lasten äitejä. Asia on toiselle meistä tällä hetkellä erittäin ajankohtainen henkilökohtaisesti ja toiselle työn kautta. Työnjako meillä oli selkeä ja tasapuolinen.

Suurimman osan työstä olemme tehneet yhdessä. Lähdemateriaalien hakemista ja niihin tutustumista olemme tehneet koko opinnäytetyöprosessin ajan molemmat tahoillamme sekä tuoneet uutta tietoa ja näkemystä tilanteisiin, jolloin kirjoitimme työtä eteenpäin.

2.1 Tutkimustehtävä ja – kysymykset

Tutkimustehtävänämme oli selvittää millä perusteilla Kangasalan kunnassa asuvat perheet käyttävät osa-aikaisia päivähoitopalveluja. Tutkimuksessa kartoitimme perheiden taustaa, toiveita ja tarpeita päivähoidolta erilaisiin muuttuviin elämäntilanteisiin.

Tutkimuksen tarkoituksena oli saada tietoa siitä, kuinka voidaan parantaa perheiden tarpeisiin vastaavaa päivähoidon tarjontaa. Perheiden nopeastikin muuttuvat elämän tilanteet vaativat päivähoitopalvelujen joustavuutta.

Tällä tutkimuksella halusimme antaa vanhemmille mahdollisuuden tuoda julki mielipiteensä ja ajatuksensa päivähoidon kehittämistarpeista. Viestin tullessa suoraan päivähoitopalvelujen käyttäjiltä, ”ruohonjuuritasolta” on saatu tieto ajankohtaista ja muutostarpeet todellisia. Tämä informaatio antaa suuntaa varhaiskasvatuksen ammattilaisille päivähoitopalvelujen kehittämisessä.

Tutkimuskysymyksemme, joihin tässä opinnäytetyössä vastaamme ovat:

1. Millaisia tarpeita perheillä on osa-aikaiselle päivähoidolle?
2. Mitä perheet odottavat osa-aikaiselta päivähoitopalvelulta?
3. Mitkä ovat osa-aikaisten päivähoitopalveluiden kehittämistarpeet?

Esitutkimus

Haastattelimme marraskuussa 2009 kolmen eri lapsen vanhempia, jotka käyttävät osa-aikaisia päivähoitopalveluja tai viriketoimintaa Kangasalan kunnassa. Haastateltavia vanhempia kyseltiin Kangasalan päiväkotien johtajien toimesta. Haastateltavana oli kolme vapaaehtoista, jotka halusivat ilmaista mielipiteensä ja näkemyksensä osa-aikapäivähoitopalvelumuotojen kehittämisestä enemmän perheiden tarpeita palveleviksi. Haastattelupaikkana saimme käyttää yhden Kangasalalaisen päiväkodin tiloja. Haastattelut olivat avoimia keskustelutilanteita, joissa käytimme pohjana valmiiksi laatimiamme kysymyksiä. Haastattelutilanteissa toinen meistä haastatteli vanhempaa ja toinen kirjasi vastaukset ylös. Keskusteluista saimme esitietoa varsinaista kyselytutkimustamme varten, joista toivoimme saavamme esille uusia näkökulmia, joita emme itse mahdollisesti olleet huomioineet.

Valitsimme haastattelun esitiedon keräämiseen siksi, että haastattelun etuna on joustavuus ja haastattelijalla on mahdollisuus toistaa kysymyksiä, selventää vastauksia, oikaista mahdollisia väärinkäsityksiä ja keskustella haastateltavan kanssa. Haastattelussa on mahdollista kysyä kysymykset alkuperäisjärjestyksestä poiketen tilanteen mukaan. (Tuomi & Sarajärvi 2002, 75.)

Haastateltavilta kysyimme mm. käyttäisikö lapsiparkkipalvelua, minkä ikäiset lapset olisi hyvä sijoittaa samaan ryhmään, millainen on päivähoidon/viriketoiminnan tarve sekä mitä perusteita on osa-aikaiseen päivähoitoon/viriketoimintaan.

Monipuolisempia päivähoitopalvelujen muotoja vanhemmat kaipaisivat lisää, joissa huomioitaisiin perheiden erilaiset ja muuttuvat elämäntilanteet.

”Päiväkotia sanellut hoitopäivät, vanhemmilta ei kysytty hoitojärjestelyistä, hoitopäivät jaetaan toisen lapsen kanssa.”

Haastateltava 3

Vastauksista löytyi eroavaisuuksia lapsiparkkitoiminnasta. Kaksi vanhemmista käyttäisi palvelua ja yksi haastateltavista ei kyseistä palvelua kokenut tarpeelliseksi omalla kohdallaan, mutta hänen mielestään palvelu olisi tarpeen esimerkiksi yksinhuoltajille tai perheille, joiden sukulaisia ei asu lähellä.

”Esimerkiksi yh-perheille lapsiparkki on tarpeellinen, jos sukulaisia ei asu lähellä.”

Haastateltava 1

Haastattelut vahvistivat ennakkokäsityksemme kriittisistä kohdista päivähoitopalvelujen kehittämisestä, eikä laatimaamme lomaketta tarvinnut muuttaa. Haastattelut osoittivat, että lomake tuo esille myös ideoita päivähoitopalvelujen joustavuuden lisäämiseksi. Haastateltavat toivat esiin halukkuutensa nähdä kunnan parannusehdotukset osapäivähoidolle.

2.2 Tutkimusmenetelmä

Opinnäytetyömme perustuu pääosin kvantitatiiviseen eli määrälliseen aineistoon, mutta siinä on myös kvalitatiivisia aineksia. Sen tarkoituksena on varmistaa aiottujen mitattavien seikkojen tarkoituksenmukaisuus niin tutkimusongelmien kuin tutkimushenkilöiden mielekkyyden kannalta. Opinnäytetyössä käytämme survey-tyyppistä menetelmää, jossa aineisto kerätään suunnitelmallisesti. Kyselyyn sisältyi monivalintakysymyksiä ja avoimia kysymyksiä, joiden vastaukset kohdensivat ja täydensivät saatuja palautteita. (Hirsjärvi, Remes & Sajavaara, 2004, 127,188,194.) Kuten myös Bell (1999, 7) kirjassaan toteaa, kvantitatiivinen tutkimus kerää todellista tietoa ja vertailee niiden suhteita toisiinsa.

Tutkimuskyselyn etuna on, että sen kautta voidaan saada tutkimuksen piiriin paljon henkilöitä ja kysyä monia asioita. Tutkimuskyselyssä voidaan melko tarkasti arvioida tutkimukseen käytettävä aikataulu ja kustannukset. Tavallisimmin kyselytutkimuksen heikkouksia ovat aineiston pinnallisuus ja teoreettinen vaatimattomuus. (Hirsjärvi ym. 2004, 190.)

Määrällisellä tutkimuksella tutkittavia asioita ja niiden ominaisuuksia tarkastellaan numeerisesti. Sillä saadaan vastaus kysymyksiin kuinka moni, kuinka paljon ja kuinka usein. Määrällinen tutkimus antaa yleisen kuvan muuttujien välisistä suhteista ja eroista. Määrällisen tutkimuksen tulos on objektiivinen, koska tutkija ei vaikuta tutkimustulokseen. (Vilkka, 2007, 13-14.)

Tutkimuksemme tavoitteena oli etsiä uusia näkökulmia asiakkailta osa-aikaisten päivähoitopalvelujen kehittämiseen perhelähtöisempään suuntaan. Tiedonkeruu menetelmäksi valitsimme Internetin kautta tapahtuvan kyselyn sen vuoksi, että tavoittaisimme mahdollisimman laajan vastaajajoukon lyhyellä aikavälillä. Koska teimme kyselyn yhteistyössä Kangasalan kunnan kanssa, oli luonnollista käyttää heidän kanaviaan kyselykaavakkeiden jakamiseen ja vastausten koontiin.

Kvantitatiivisen tutkimuksen keskeisiä piirteitä ovat mm. tutkittavien henkilöiden valinta, aineiston vieminen tilastolliseen muotoon ja tulosten kuvaus prosenttitaulukoiden avulla. (Hirsjärvi, Remes & Sajavaara 2004, 131.) Tutkimuksemme henkilöt ovat perusjoukko vanhempia, joiden lapset käyttävät osa-aikaisia päivähoitopalveluja. Vilkka (2007, 51) toteaa perusjoukon olevan kohdejoukko, josta halutaan tehdä päätelmiä tutkimuksen avulla.

Tutkimuksemme pohjautuu todelliseen elämään ja ihmisten arkeen. Halusimme nostaa joitakin esiin tulleita perheiden erilaisiin elämäntilanteisiin vaikuttavia seikkoja. Näitä ovat esimerkiksi subjektiivinen päivähoito-oikeus, päivähoidon historia, yhteiskunnan muutoksien vaikutus päivähoidon tarpeeseen ja muutokset yhteisöllisyydessä sekä lasten rooli perheissä ja yhteiskunnassa.

2.3 Tiedonhankinta

Keräsimme pääaineiston Internet-kyselynä 18.01- 29.01.2010 välisenä aikana Kangasalan kunnan oman asiakaspalautejärjestelmän kautta. Vanhemmille jaettiin päiväkotien henkilökunnan avustuksella saatekirjeet tammikuussa 2010 viikkoa ennen kyselyn alkua, joissa olivat käyttäjätunnukset ja salasanat kyselyymme. Vastaajien henkilöllisyys ei tullut missään vaiheessa julki.

Lapsia, jotka käyttävät kymmenen päivää kuukaudessa päivähoitopalveluja Kangasalan kunnassa oli joulukuussa 2009 yhteensä 260, joiden vanhemmista 61 vastasi kyselyyn. Seitsemän jätti vastaamisen kesken ja 54 vastaajaa vastasi kyselyn alusta loppuun. Varmuudella emme tiedä, kuinka monella kyselyyn vastanneella vanhemmalla on kaksi tai useampi lapsi osa-aikahoidossa, joten todellista vastausprosenttia on tämän vuoksi mahdotonta määrittää.

On myös oletettavaa ettei kaikilla perheillä ollut mahdollisuutta Internetin käyttöön eikä paperiversiota kyselystämme käytetty. Internet-kysely mahdollistaa laajan kohdejoukon sekä nopean tiedon saannin. Internet-kyselyssä välikädet kyselyiden jakamisessa ja vastausten keräämisessä jäävät kokonaan pois. Näin tieto tulee suoraan kyselyn suunnittelijan käyttöön.

Tutkimuskysely oli mielestämme sopivan mittainen ja teknisesti helposti vastattavissa. Vastaamiseen meni aikaa keskimääräisesti 10- 15 minuuttia. Lyhin vastausaika tuloksien mukaan oli 1.44 minuuttia ja pisin käytetty aika oli 30.54 minuuttia. Vastausajoista voimme päätellä, että alle viisi minuuttia kestäneissä vastauksissa ei ole annettu sanallisia kommentteja. Vastaavasti yli viisi minuuttia kestäneissä vastauksissa on paneuduttu miettimään vastauksia yhdessä tai useammassa kysymyksessä. Vastausaikaa kyselymme oli kaksi viikkoa ja mielestämme se oli pituudeltaan hyvä. Päiväkoteihin jaettiin ensimmäisen viikon jälkeen sähköpostin avulla muistutuslappu, jossa vanhempia muistutettiin vastaamaan kyselyyn. Nämä tiedoksiannot päiväkodin henkilöstö tulosti näkyvälle paikalle muistutukseksi.

2.4 Aineiston analyysi

Kangasalla on käytössä Internetin kautta toimiva Tutki, Arvioi ja Kehitä (TAK)-Luotain jonka avulla toteutimme laajemman kyselyn. TAK-Luotain on web-pohjainen työkalu, mikä tarkoittaa sitä, että käyttäjiltä ei vaadita erillisiä ohjelma-asennuksia.

TAK-Luotaimella pystyy kehittämään vapaasti muokattavia, sisällöltään monipuolisia ja monikielisiä tuotteita. Kerätty tieto voidaan siirtää helposti moniin tilasto- ja taulukkolaskentaohjelmiin esitystä, levitystä tai jatkokäsittelyä varten käyttämällä erilaisia käyttäjärooleja. TAK-Luotaimessa on kolme erilaista käyttäjäroolia, joita ovat kehittäjä, vastaaja ja raportin lukijat. Eri rooleilla on omat vastuunsa luotaimen käytössä. (TAK-Luotain, 4.)

Kehittäjä luo tuotteita ja niiden sisällön, sekä hallitsee tuotteiden tilaa ja muita ominaisuuksia. Kehittäjä hallitsee myös vastaajien ja raportin lukijoiden tunnuksia, sekä niiden tilaa ja ominaisuuksia. Vastaajien rooli on tuottaa kerättävää tietoa, tai arvioida tuotteeseen valmiiksi syötettyä tietoa. Vastaajan tunnusta voi käyttää useampi henkilö tai tunnuksista voidaan tehdä myös henkilökohtaisia ja kertakäyttöisiä. Raportin lukijoiden rooli on analysoida vastaajien tuottamaa tietoa raportin lukijalle. Raportin lukijalla on mahdollisuus tallentaa kerätty tieto eri muodoissa esitystä, levitystä tai jatkokäsittelyä varten. (TAK-Luotain, 5.)

TAK-Luotain on Kangasalan kunnan asiakaspalautejärjestelmä, jota kunta käyttää kaikkiin asiakaskyselyihin. Kangasalan kunta loi käyttöömmme rajatun TAK-Luotain käyttäjäroolin, jonka vuoksi tuloksien ristiintaulukoinnin analysointiin ei ollut käyttäjäoikeuksia. Aineiston analysoimme diagrammitaulukoista, jotka muodostuivat automaattisesti valmiiksi TAK-Luotaimen kautta. Aineistoa käsitellään prosentein ja havainnollistetaan kuvioden avulla.

Kyselyn vastaukset luokittelimme kolmeen pääryhmään, 1. Perheiden taustat, 2. Perheiden tarpeet sekä 3. Perheiden toiveet. Vastauksista etsittiin yhteisiä tekijöitä ja yksittäisiä näkökantoja kehittämään päivähoitopalveluiden monipuolisuutta.

Koska kyselyssä suurin osa vastauksista on määrällisiä, ovat ne selkeintä esittää prosenteina. Luvut antavat suuntaa päivähoidon ammattilaisten avuksi erilaisten päivähoitopalvelumuotojen kehittämistyössä. Aineiston avointen kysymysten vastauksista etsimme eroja ja yhtäläisyyksiä tukemaan ja kohdentamaan varsinaisen tutkimuksen vastauksia.

3 PÄIVÄHOITO YHTEISKUNNAN MUUTOKSISSA

Yhteiskunnalliset muutokset ja tilanteet vaikuttavat päivähoidon toteutumisen muotoihin. Päivähoidon tehtävät painottuvat eri tavoin yhteiskunnallisten tilanteiden mukaan. Päivähoidon merkitys nähdään yhteiskunnassa työvoimapolitiittisena, perhe- ja sosiaalipoliittisena, sekä koulutuspolitiittisena. Päivähoito antaa vanhemmille mahdollisuuden olla mukana työelämässä ja opiskelussa. Työvoimapolitiittiset syyt ja pienten lasten vanhempien työssäkäynti ovat vaikuttaneet päivähoidon kehittymiseen. Lastenhoidon tarve muuttuu ja moninaistuu työelämän muutosten myötä. (Varhaiskasvatustyöryhmän muistio osat 1-3, 1999:4.)

3.1 Perhe ja muuttuva yhteiskunta

Jo 1960- ja 1970-luvuilla asetettiin päivähoidolle kehitysvaatimuksia järjestää päivähoito vastaamaan paremmin perheiden tarpeita. Kehitysvaatimuksia aiheuttivat tuolloin kaupungistuminen, perheiden koon pientyminen, yksinhuoltajien määrän kasvu sekä perheiden sosiaalisten verkostojen kaventuminen. (Laukkanen, Lihr & Salpakivi 1981, 47.) Nykyaikana päivähoidon kehittymiselle asetetut vaatimukset nousevat voimakkaasti työelämän – sekä perherakenteen muutoksista.

Epätyypilliset ja epäsäännölliset työt ovat viime vuosina lisääntyneet. Työsuhteet saattavat olla määräaikaisia, lyhytaikaisia ja työpaikan vaihtuvuus yleistä. Vanhempien työelämän tehokkuusvaatimukset näkyvät lapsiperheiden elämässä, esimerkiksi ylityövaatimuksina. Työssä olevien pienten lasten vanhemmista osa tekee pitkiä työpäiviä. (Varhaiskasvatustyöryhmän muistio osat 1-3, 1999:4.) Edellytykset säännölliselle perhe-elämälle määrittävät työelämän kautta ja näin ollen perheen toimintaa säätelee voimakkaasti vanhempien työaika. (Laukkanen ym. 1981, 38).

Nykyaikana työmarkkinat asettavat kovia vaatimuksia lapsiperheille. Epävarmat ja määräaikaisten työsuhteet sekä ylityöt vaikuttavat perheiden yhteiseen aikaan. Lapset joutuvat sopeutumaan muuttuviin, epämukaviinkin työaikoihin. Myös päivähoidossa työelämän muutokset ovat havaittavissa. Ilta-, viikonloppu- ja yöhoidon tarve ovat lisääntyneet. Päivähoidon tulisi vastata perheiden hoitotarpeisiin, mutta on mahdotonta toimia täysin työelämän muutosten mukaisesti. Olisi suotavaa, että yhteiskunta ja työelämä muuttuisivat lapsi- ja perhemyönteisemmiksi. Lasten päivähoitoaika ei saisi venyä liian pitkäksi, jotta perheelle jäisi riittävästi yhteistä aikaa. Tämä edesauttaisi lasten hyvinvointia. Työelämän tulisi joustaa, jotta työn ja perheen yhteensovittaminen mahdollistuisi paremmin. (Varhaiskasvatustyöryhmän muistio osat 1-3, 1999:4.)

Tänä päivänä työelämän vaatimukset ovat haasteellisia työssä käyville vanhemmille. Päivähoitopalveluilta odotetaan joustavaa, perhelähtöisiä ja -kohtaisia sekä monimuotoisia osa-aikaisia päivähoitopalveluja. Esimerkiksi vuorotyössä olevat vanhemmat tarvitsevat lapselleen ilta- tai yöhoitoa sekä osittain myös viikonloppuhoitoa. Kangasalan kunnassa toimii yksi päiväkotia, joka tarjoaa 24 tuntia vuorokaudessa hoitoa 1-6-vuotiaille. Kaksi päiväkotia Kangasalla tarjoaa iltahoitoa, josta vanhempien tulee erikseen sopia, edellyttäen että iltahoidon tarve johtuu vanhempien työajasta tai iltaopiskelusta. (Kangasalan kunta. Vuoro- ja iltahoito, 2010)

Vanhempien vastuuta lapsistaan korostetaan ja pohditaan millä tavoin vanhemmuutta voidaan vahvistaa. Monet asiantuntijat ovat sitä mieltä, että nykypäivänä vanhemmuus olisi jossain määrin hukassa. Monet seikat estävät vanhemmuuden syntymistä, jolloin osa vanhemmista ei tiedä, mitä tarpeita lapsella on tasapainoiseen kasvuun ja kehitykseen. Monella vanhemmalla ei ole kokemusta lasten hoidosta.

Nykypäivänä tieto ei siirry sukupolvelta toiselle, koska kiinteää yhteyttä ei sukupolvien välillä enää ole. Monet vanhemmat saattavat olla vailla sosiaalisia tukiverkkoja eikä heillä ole kasvatusmalleja. Usko omaan vanhemmuuteen saattaa heikentyä ja vanhemmuus jää asiantuntijuuden varjoon. (Varhaiskasvatustyöryhmän muistio osat 1-3, 1999:4.)

3.2 Muuttuva päivähoito

Tänä päivänä varhaiskasvatus nähdään osana elinikäistä oppimista. Saumaton kokonaisuus, joka tukee lapsen yksilöllisiä kehityspiirteitä, muodostuu hoidosta, kasvatuksesta ja opetuksesta. Yhteiskunnan tavoitteena on kehittää palvelujärjestelmä, joka lähtee lasten ja perheiden tarpeista. Varhaiskasvatuksen linjaukset luovat perustan varhaiskasvatussuunnitelmalle, joka toimii varhaiskasvatuksen sisällöllisenä ohjausvälineenä. Linjausten tavoitteena on saada kunnille vastaavanlaiset linjaukset osana kuntien lapsi- ja perhepoliittista strategiaa. (Sosiaali- ja terveysministeriön julkaisuja 2002:9.)

Alkujaan lasten päivähoito oli tarkoitettu sosiaalipalveluksi, hyvinvointivaltiollisen sosiaalipalvelun varhaismuodoksi. Lastentarhatoiminnan käynnistyessä 1880-luvulla, sitä ei kytketty ensisijaisesti vahvistamaan naisten sosiaalista paikkaa. Lastentarhaan tuli lapsia sekä säätyläisperheistä, joissa äiti oli kotona, että työläisperheistä, joiden äiti kävi palkkatyössä. Historiallisesta näkökulmasta katsottuna naisten työelämään sijoittuminen ei ole yksiselitteisesti pienten lasten institutionaalisen päivähoidon taustalla. Kansanlastentarhalla nähtiin olevan apua lasten kehityksen ja sivistyksen sekä päivittäisen lämpimän aterian saamisessa. Lastentarhatoiminnalla pyrittiin vaikuttamaan köyhien kotien heikkoon ja puutteelliseen kasvatustyöhön, joka koettiin yhteiskunnallisena ongelmana. Tausta-ajatuksena oli sosiaalis-hoidollinen ja kasvatuksellisesti opetuksellinen lastenhoitokäsitys, ei vain köyhien lasten säilytyspaikka. (Välimäki & Rauhala, 2000, 388- 390.)

Lastentarhatoiminnalla haluttiin tukea pienten lasten kotikasvatusta, erityisesti niissä oloissa, joissa vanhemmilla ei ollut aikaa eikä taitoa huolehtia lapsistaan. Kokopäiväosastojen toiminnalla nähtiin myös lastensuojelullisia merkityksiä, koska muutoin lapset olisivat jääneet kadulle. Kokopäivälastentarhat nähtiin kodin korvikkeina joissa osa lapsista joutui olemaan suuren osan päivästä.

Vuonna 1951 lasten päivähoitojärjestelmän kehittämistä suunnittelemaan asetettu komitea totesi ongelmana olevan lastentarhatoiminnan liiallinen laajentuminen. Tämä aiheutti joidenkin lasten huoltajien vastuuntunnon heikentymistä. Samaa keskustelua päivähoidosta käydään edelleen 2000-luvun Suomessa. Päiväkotitoimintaa ei nähty suotavana vaihtoehtona kotikasvatukselle, vaan lähinnä lastensuojelullisena poikkeusjärjestelynä. (Välimäki & Rauhala 2000, 390- 393.)

Laki lasten päivähoidosta (36/1973) tehtiin vuonna 1973, joka velvoitti kunnat järjestämään lasten päivähoidon paikallisen tarpeen mukaan. Lailla tarkoitetaan lapsen hoidon järjestämistä päiväkotihoidona, perhepäivähoitona, leikkitoimintana tai muuna päivähoitotoimintana.

Laki lasten päivähoidosta 36/1973 edellyttää lasten hoitoa, kasvatusta ja perheiden tarpeita ajatellen päivähoidon järjestettävän edistään lapsen kehitystä ja mahdollisuuksia oppimiseen, sekä jatkuvan hoidon tarjoamista tarvittavana vuorokauden aikana. (Hänninen, S-L & Valli, S. 1986, 197.)

Kaikki alle oppivelvollisuusikäiset lapset voivat saada päivähoitoa. Lisäksi erityistä hoitoa vaativat isommat lapset voivat kuulua päivähoidon piiriin, ellei heidän hoitoaan ole muulla tavoin järjestetty. (Varhaiskasvatustyöryhmän muistio osat 1-3, 1999:4.)

Kotihoidontuki luotiin kunnan järjestämän päivähoidon vaihtoehdoksi. Laki lasten kotihoidontuesta (24/1985) tuli voimaan alkuvuodesta 1985 asteittain. Vanhemmilla on ollut vuoden 1990 alusta lähtien mahdollisuus valita joko kunnan järjestämä päiväkotitai perhepäivähoitopaikka tai lasten kotihoidontuki. (Varhaiskasvatustyöryhmän muistio osat 1-3, 1999:4.)

3.3 Subjektiiivinen päivähoito-oikeus

Suomi on hyvinvointivaltio, josta on hyvänä esimerkkinä subjektiiivinen päivähoitomalli kaikille alle kouluikäisille lapsille. Varhaiskasvatus nähdään Suomessa osana elinikäistä oppimista. Hoito, kasvatus ja opetus pyritään näkemään kokonaisuutena ja jatkumona. Lähtökohtana on lapsen yksilöllisten kehityspiirteiden tukeminen joustavasti kasvatuksen ja koulutuksen kaikissa vaiheissa. Tehtävänä on edistää lapsen kasvun ja oppimisen yhtenäistä kokonaisuutta. (STM, 2002.)

Subjektiiivisella päivähoito-oikeudella tarkoitetaan, että kunnan on huolehdittava lapselle kunnan järjestämä päiväkotitai perhepäivähoitopaikka siihen saakka kunnes lapsi siirtyy perusopetuksen piiriin. Lapsen huoltajilla on oikeus päättää siitä onko päivähoito osa-aikaista vai kokopäivähoitoa. Subjektiiivinen päivähoito-oikeus koskee kaikkia alle kouluikäisiä lapsia, joka on työssä käyville vanhemmille hyvä asia. Näin ollen päivähoitopaikan saaminen ei ole este vanhempien työelämään osallistumiselle. (Missukka, 2004.)

Vuoden 1996 asti päivähoitopaikan saanti perustui tarveharkintaan. Etusijalla paikkoja jaettaessa olivat sosiaalisista ja kasvatuksellisista syistä päivähoitoa tarvitsevat lapset. Käytännössä pienituloisten vanhempien ja yksinhuoltajaperheiden lapset olivat etusijalla. Päivähoitolain muutos (muut. 630/1991) tuli voimaan vuoden 1996 alusta, joka oikeutti kaikki vanhemmat saamaan lapselleen hoitopaikan vanhempainrahakauden päätyttyä. Tarveperustainen palvelutehtävä oli ennen sidottu vanhempien työ- tai opiskeluperusteisiin tai sosiaalsiin perusteisiin. Subjektiiivinen oikeus nosti esille lapsen oikeuden varhaiskasvatukseen, sekä lapsen vanhempien oikeuden päättää, milloin subjektiiivista päivähoito-oikeutta käytetään. (Kangassalo, Karila & Virtanen. 2000, 104-105.)

Subjektiiivinen päivähoito-oikeus on toteutunut kunnissa eri tavoin. Taloudellinen ja tehokas palvelujen organisointi on aiheuttanut vähitellen suurenevia ja usein vaihtuvia lapsiryhmiä. Subjektiiivinen päivähoito-oikeus on saanut kritiikkiä suomalaisessa kulttuurissa. Suurin vaara nähdään siinä, että perheet syrjäytetään kasvatusvastuustaan. (Kangassalo, Karila & Virtanen. 2000, 104-105.)

Sosiaali- ja terveysturvan keskusliiton mukaan merkittävimpiä sosiaalipoliittisia uudistuksia on ollut subjektiiivinen päivähoito-oikeus. Subjektiiivinen päivähoito-oikeus nähdään tärkeänä tukijana suomalaisten naisten työssäkäyntiä ja tasa-arvon suhteen. Oikeus mahdollistaa työssäkäynnin naisille ja miehille, sekä turvaa yksinhuoltajien osallisuuden työmarkkinoilla. Subjektiiivinen päivähoito-oikeus on nähty myös talouden kehittymisen kannalta tärkeänä asiana. (Aaltonen, E. Julkaistu 13.9.2005.)

Subjektiiivinen päivähoito-oikeus ehkäisee syrjäytymistä. Erilaisista lähtökohdista tulevien lasten kasvaminen yhdessä tukee osallisuutta ja sosiaalistumista. Pahimmillaan syrjäytymisen ensiaskeleet otetaan jo varhaislapsuudessa, jonka ehkäisemiseksi päivähoito on tehokas ja edullinen väline. (Sosiaali- ja terveysturvan keskusliitto.) Myös lasten sosiaaliset ja emotionaaliset ongelmat näyttävät lisääntyneen. Viime vuosina päivähoidon tehtävä ehkäisevänä sosiaalipalveluna on korostunut. (Varhaiskasvatustyöryhmän muistio osat 1-3, 1999:4.)

Sen sijaan, että pyrittäisiin rajaamaan subjektiiivista päivähoito-oikeutta, tulisi tarkastella vaihtoehtoisten mallien kehittämistä. Sosiaali- ja terveysturvan keskusliiton mielestä päivähoidon malleja tulisi kehittää erilaiset elämän tilanteet paremmin huomioon ottaviksi. Nyt päivähoitomallit ovat liian rajallisia. (Aaltonen, E. Julkaistu 13.9.2005.)

Keskustelu subjektiivisesta päivähoido-oikeudesta nousi ajankohtaiseksi Raimo Sailaksen haastattelusta, jonka hän antoi Keskipohjanmaa-lehdelle 14.8.2004. Sailaksen mukaan ”Päivähoido-oikeutta on karsittava, koska kysymys on siitä, jaksako terve nuori nainen hoitaa kahta lasta, jos hänellä on vauva kotona. Ei se koske naisen työuraa.” Samassa yhteydessä Sailas toteaa myös: ”Tämä nykyinen meno on liian anteliasta. Se sekoittaa vanhempien vastuuta lapsesta, sekä yksilön ja yhteiskunnan välistä vastuuta.” (Missukka, 2004.) Vastaavasti Sosiaali- ja terveysturvan keskusliiton mukaan subjektiivisen oikeuden ottaminen koskemaan lasten päivähoidon on eräs merkittävimpiä sosiaalipoliittisia uudistuksia. Lasten subjektiivisen päivähoidon lakkauttaminen uhkaa koko globaalia hyvinvointimallia ja lasten päivähoidon. (Aaltonen, E. 2005.)

Lisäksi kokoomuksen eduskuntaryhmä (2004) arvostelee subjektiivista oikeutta jota käytetään myös silloin, kun perheeseen syntyy toinen lapsi. Tällöin vanhempi sisarus viedään päivähoidon, jopa koko päiväksi, näin ollen hoidontarve ei perustu työelämän tai opiskelun vaateisiin. Huolensa ovat esittäneet myös lasten psykiatrian ja päivähoidon asiantuntijat tämän menettelyn vaikutuksista sisarussuhteen muodostumiselle sekä vanhemman ja lapsen kokonaisyhyvinvoinnille. (Missukka, 2004.)

Yle uutisten teettämä kysely subjektiivisesta päivähoido-oikeudesta päiväkotien aluejohtajille ja päiväkotienjohtajille jakaa mielipiteitä. Kuitenkin selvä enemmistö (68%) oli sitä mieltä, että subjektiivista päivähoido-oikeutta tulisi supistaa niiden lasten kohdalla, joiden vanhemmista toinen on kotona äitiysloman tai hoitovapaan vuoksi. Heidän mielestään kokopäivähoido-oikeutta katsottaisiin näissä tapauksissa tilanne- ja perhekohtaisesti. Päiväkodinjohtajien mielestä perheille tulisi tarjota monipuolisempia vaihtoehtoja, esimerkiksi kerhotoimintaa, osapäiväryhmiä ja avoimien päiväkotien palveluja. Sähköpostikyselyyn vastasi yli sata päiväkotien aluejohtajaa ja johtajaa kymmenestä suurimmasta kaupungista. (Yle uutiset, 2007.)

Subjektiiivisesta päivähoito-oikeudesta on edelleen eriäviä mielipiteitä, niin ministeritasolla kuin päivähoitohenkilöstön ja lasten vanhempien taholla. Nyky-yhteiskunnan hektisyyden ja työelämän suoritusvaatimusten vuoksi pitäisikin pohtia asiaa lapsen näkökulmasta: kenellä on lapsen kasvatusvastuu nykypäivänä?

Perheen ja työn yhteensovittamisessa on monia haasteita. Osa lapsiperheistä joutuu elämään työelämän vaatimusten mukaan. Lisäksi perheiden taloudelliset olosuhteet sitovat vanhemmat työelämään. Raja vapaa-ajan ja työn välillä on osittain heikentynyt. Myös työpaineet voivat siirtyä kotiin ja kuormittaa perheen ihmissuhteita. Hyvän vuorovaikutussuhteen kehittyminen edellyttää, että vanhemmilla ja lapsilla on riittävästi yhteistä aikaa. Työelämän viedessä suurimman osan vanhempien ajasta, lapset joutuvat viettämään suuren osan päivästä päivähoidossa.

Lapselle on tärkeää hyväksytyksi tulemisen tunnekokemus aikuisen taholta. Erityisen tärkeää on hyväksyntä omilta vanhemmilta, mutta päiväkodin henkilöstön merkityskään ei ole vähäinen. Moni lapsi on kuitenkin suurimman osan valveillaoloajastaan päiväkodissa. Suotavaa olisi lapsen subjektiivisen oikeuden korostaminen omiin vanhempiinsa yhtä voimakkaasti kuin päivähoitoon. Vanhemmat ovat lapsensa ensisijaisia kasvattajia, ja kuitenkin monia lapsia vaivaa yksinäisyys sekä heiltä saattaa puuttua niin fyysinen kuin psyykinenkin läheisyys turvalliseen aikuiseen. (Rinkinen, L. 2002, 170.)

Pestalozzin (1746-1827) näki, että lähtökohta kasvatuksen uudistamiselle oli perheessä. Hänen mielestään kotikasvatukseen kätkeytyivät ihmiskasvatuksen ja yhteiskunnan voimavarat. Kotikasvatuksessa voitiin parhaiten huomioida lapsen yksilöllisyys ja luoda perusta hänen kokonaisvaltaiselle kehitykselleen. Pestalozzi korosti kodinomaisuutta, kasvatuksen yksilöllisyyttä sekä perhe-elämän lämpöä, jota isä ja äiti lapsilleen suovat. Näitä ominaisuuksia ei saisi puuttua yhdenkään lapsen elämästä. (Hänninen, S-L & Valli, S. 1986, 18.) Kuten Niikko(2005) toteaa kirjassaan, toisista huolenpitäminen opitaan aikuisten ja lasten sekä lasten välisessä dialogisessa suhteessa ja vuorovaikutuksessa.

3.4 Päivähoidon eri muodot

Lasten vanhemmillä on ensisijainen oikeus ja vastuu lapsensa kasvatuksesta. Yhteiskunnan tehtävä on tukea vanhempia heidän kasvatustehtävässään. Varhaiskasvatus on lapsen eri elämänpiireissä tapahtuvaa kasvatuksellista vuorovaikutusta, jonka tavoitteena on edistää lapsen tervettä kasvua, kehitystä ja oppimista. Yhteiskunnan järjestämät varhaiskasvatuspalvelut tukevat lapsen kotikasvatusta. Vanhemmat valitsevat varhaiskasvatuspalvelut lapselleen. Yhteiskunnan järjestämä varhaiskasvatus on suunnitelmallista ja tavoitteellista vuorovaikutusta ja yhteistoimintaa. Varhaiskasvatuksessa lapsen omaehtoinen leikki nähdään tärkeänä. Varhaiskasvatuksen lähtökohtana on laaja-alaiseen tietoon perustuva, kokonaisvaltainen näkemys lapsen kasvusta, kehityksestä ja oppimisesta. Varhaiskasvatus ja siihen kuuluva esiopetus sekä perusopetus muodostavat etenevän kokonaisuuden. Lasten, varhaiskasvatushenkilöstön sekä lasten vanhempien vuorovaikutus ja kasvatuskumppanuus, ovat tärkeässä asemassa. Varhaiskasvatusta tehdään yhteistyössä lasta ja perhettä palvelevan verkoston kanssa. Laajaan verkostoon kuuluvat sosiaali-, terveys- ja opetustoimi sekä järjestöt, yhteisöt ja seurakunnat, jotka tekevät lapsi- ja perhetyötä. (Sosiaali- ja terveysministeriön julkaisu 2002:9.)

Laki lasten päivähoidosta määrittää, että kaikki alle oppivelvollisuusikäiset lapset voivat saada päivähoitoa kunnalta. Vanhemmat oppivelvollisuusikäiset lapset, jotka vaativat erityisolosuhteet, eikä heidän hoitoaan voi muulla tavoin järjestää, ovat oikeutettuja päivähoitoon. Päivähoito tulee järjestää siten, että se tarjoaa hoidolle ja kasvatukselle sopivan paikan ja jatkuvan hoidon tarvittavana vuorokauden aikana. (Laki lasten päivähoidosta, 1973/36.)

Lasten päivähoitoa on mahdollista järjestää päiväkotihoidona, perhepäivähoitona, leikkitoimintana tai muuna päivähoitotoimintana. Kunta voi ostaa palveluja yksityiseltä palveluntuottajalta. Päiväkodissa toimintaa järjestetään yhdessä tai useammassa ryhmässä.

Erityislapsille on mahdollisuus saada erityistä hoitoa ja kasvatusta joko erityispäiväkodissa tai integroituna lapsiryhmään, jossa toimii erityislastentarhanopettaja ja mahdollisesti avustajia. Erityislapsen tuen takaamiseksi tarvitaan erikoislääkärin tai muun asiantuntijan lausunto. (Länsi-Suomen lääninhallitus, 2010.)

Perhepäivähoitoa on mahdollista antaa yksityiskodissa tai muussa kodinomaisessa hoitopaikassa. Ryhmäperhepäiväkoti on myös perhepäivähoitoa. Perhepäivähoitajalla saa olla hoidossa enintään neljä kokopäiväistä lasta ja yksi puolipäivähoitoa tarvitseva esikouluikäinen. Ryhmäperhepäiväkodissa saa olla enintään 12 lasta.

Esikoulu on kaikille kuusivuotiaille tarjottavaa suunnitelmallista kasvatusta ja opetusta. Suomessa esiopetus on maksutonta. Lapsen kasvun ja opetuksen eheän kokonaisuuden muodostavat varhaiskasvatus, esiopetus ja perusopetus. (Stakes, 2007, 11-12.)

Kotihoidossa olevien lasten perheillä on mahdollisuus käyttää leikkitoimintaa, joka on usein osa-aikaista. Leikkitoiminnan muotoja ovat erilaiset kerhot, leikkipuistot sekä avoimet päiväkodit. Peruslähtökohtana toiminnalla on tukea perheiden kotikasvatusta. (Länsi-Suomen lääninhallitus, 2010.)

3.5 Päivähoidon perustehtävä

Varhaiskasvatus on vuorovaikutusta, jonka tarkoituksena on edistää lapsen tasapainoista kasvua, kehitystä ja oppimista. Lapsen tulee päivähoidossa saada turvalliset, jatkuvat ja lämpimät ihmissuhteet. Lapsen on tärkeää kokea tulleen arvostetuksi ja hyväksytyksi omana itsenään huomioiden hänen ikänsä, yksilöllisyytensä ja kulttuuriperinteensä. (Laki lasten päivähoidosta, 1973/36.)

Ammattikasvattajien työ nähdään päivähoidossa lasten perustarpeista ja -turvallisuudesta huolehtimisena sekä sosiaalisten vuorovaikutussuhteiden ja erilaisten toimintamahdollisuuksien tarjoamisena. Mitä pienemmästä lapsesta on kyse, on vuorovaikutus perushoitotilanteissa ehdoton edellytys lapsen ja hoitajan välillä. Päiväkotit päivät rakentuvat arkisten asioiden, hoito- sekä vuorovaikutustilanteiden mukaan, joista muodostuvat selkeä päivärutiini lapsille. Perushoidossa korostetaan ravinnon, siisteyden, terveyden ja ulkoilun tärkeyttä.

Varhaiskasvatuksessa on tärkeää terveyden ja fyysisen perushoidon turvaaminen sekä läheisyyden ja emotionaalisen turvallisuuden tarjoaminen, perhepäivähoitona, leikkitoimintana tai muuna päivähoitotoimintana. Kunta voi ostaa palveluja myös yksityiseltä palveluntuottajalta. Päiväkodissa toimintaa järjestetään yhdessä tai useammassa ryhmässä. (Niikko, A. 2005, 13-18.)

Aikuisen apu, tuki ja läsnäolo on sitä tärkeämpää, mitä pienempi lapsi on. Päivähoitopäivästä selviytyäkseen pienen lapsen psyyke tarvitsee aikuisen jatkuvaa läsnäoloa. Suuressa lapsiryhmässä toimittaessa on vaarana, että joku tai jotkut lapset jäävät niin sanotulle ”harmaalle alueelle”. Toisin sanoen he syystä tai toisesta jäävät vähemmälle huomiolle. Pienimmille lapsille omahoitaja-malli tarjoaa turvallisuutta ja ennen kaikkea mahdollisuuden kiintyä yhteen aikuiseen (Mikkola & Nivalainen 2010, 21.)

Yhteistyö kodin ja päiväkodin välillä alkaa kasvatuskumppanuudesta, joka lähtee lapsen tarpeista. Näin yhdistyvät lapselle kaksi tärkeää tahoa: vanhempien ja varhaiskasvatuksen kasvattajien tiedot ja kokemukset. Vanhemmat tuntevat oman lapsensa parhaiten ja heillä on ensisijainen kasvatusoikeus- ja vastuu lapsestaan. Varhaiskasvatuksen ammattilaisten tehtävänä on tukea kotien kasvatustyötä. (Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2007, 31.) Kangasalan kunnan omassa varhaiskasvatussuunnitelmassa (2010) todetaan, että vanhemmilla tulisi olla mahdollisuus vaikuttaa päiväkodin varhaiskasvatussuunnitelmaan. Kasvatuskumppanuuden yhtenä tavoitteena on myös edistää vanhempien keskinäistä yhteistyötä.

Goldschmied & Jackson (1993, 183) toteavat kirjassaan vanhempien tietoisuuden tärkeyden lastensa päivän kulusta ja kuulumisista päiväkodissa. Heidän mielestään kasvatuskumppanuuteen kuuluu päivittäinen keskustelu vanhempien kanssa lasten tuonti- ja hakutilanteissa. Kasvatushenkilökunnan tulee olla tietoisia lapsen arjen tapahtumista niin päiväkodissa kuin kotonakin.

Vanhempien ja ammattilaisten kasvatuskumppanuus ja yhteistyö on tärkeää varhaiskasvatuksessa. Yhteiskunnan järjestämä varhaiskasvatus on suunnitelmallista ja tavoitteellista yhteistoimintaa, jossa keskeisellä sijalla on lapsen omaehtoinen leikki. Lähtökohta on kasvatustieteellinen, sekä pedagogisten menetelmien hallinta ja kokonaisvaltainen näkemys lapsen kasvusta, kehityksestä ja oppimisesta. Varhaiskasvatuksen päämääränä on korostaa lapsuuden itseisarvoista luonnetta, lapsuutta sekä ohjata lasta ihmisenä kasvamisessa. Toisten huomioon ottaminen, oman hyvinvoinnin edistäminen ja itsenäisyyden asteittainen lisääminen on kasvattajien tehtävä opettaa lapsille. (Stakes 2007, 11-15.)

Päivähoidon laatuun vaikuttava tekijä on ylisuuret lapsiryhmät, jotka voivat aiheuttaa lapselle ongelmia sosiaalisessa kehityksessä. Vaikka sosiaaliset taidot kehittyvätkin ryhmässä, liian suuren lapsiryhmän vaikutukset voivat olla negatiivisia. Ylisuurten ryhmien vaikutus tulee esiin kouluiässä keskittymiskyvyttömyytenä. Suurryhmässä opitaan lähinnä pärjäämisentaito, joka ei ole sosiaalinen taito. Alle 3-vuotias ei tarvitse normaalin kehityksensä tueksi päivähoitoa. Tutkimusten mukaan optimaalinen ryhmäkoko on vuoden vanhalle kolmen lapsen ryhmä ja kaksivuotiaalle neljän lapsen ryhmä. (Kantomaa & Nyrhinen, 2010.)

Mikkolan & Nivalaisen (2010, 16) mukaan käsitys normaalin ja riittävän turvallisen lapsuuden laadusta hämärtyy, jos keskusteluissa päiväkodin lapsiryhmien koosta painotetaan ainoastaan lapsen kykyä selviytyä ja sietää suuria ryhmiä ja vaihtuvia aikuisia. Voidaankin kysyä onko lapsella enää oikeutta omaan lapsuuteensa. Kuten Liisa Keltinkangas- Järvinen Turun Sanomien (2009) haastattelussa toteaa:

”Jokainen kuukausi, jolla ihan pienen lapsen kotona oloa voi venyttää, on lapselle hyväksi, ja jokainen tunti, jonka isomman lapsen hoitopäivästä saa pois, on lapsen etu.”

Mannerheimin lastensuojeluliiton Mirjam Kallandin (Kantomaa & Nyrhinen, 2010) mukaan yksi lapsi saattaa hukkua näkymättömiin isossa lapsiryhmässä, ja näin ollen lapset eivät ole turvassa ollessaan pois aikuisen mielestä. Lapsi tarvitsee aikuista koko ajan tuekseen tunteen purkauksille, kuten itkulle ja loukkaantumisille. Myös Burton (1986) on todennut, että ylisuurissa lapsiryhmissä yksilön huomioiminen ei aina onnistu, vaan pienet lapsiryhmät mahdollistavat paremmin myös sosiaalisen kanssakäymisen ikätovereiden kanssa.

Kangasalan kunnan omassa päivähoidon laatukäsikirjassa todetaan, että päivähoidossa pyritään takaamaan hoitosuhteiden pysyvyys sekä hoitoaikojen ja -paikan sopivuus jokaiselle lapselle. Lapsen huomioiminen yksilönä omine tarpeineen sekä jatkuvat, turvalliset ja lämpimät ihmissuhteet on lain mukaan tarjottava jokaiselle lapselle.

Turvallinen ympäristö luo lapselle mahdollisuudet kokonaisvaltaiseen kehitykseen. Päiväkodeista lasten tulisi löytää toimivia leikkiryhmiä, muodostaa vertaissuhteita sekä löytää riittävästi ystäviä. (Pihlaja 2010, 121.)

Ystävyyssuhteet päiväkodeissa ovat moninaisia. Ne antavat lapselle tunteen yhteenkuuluvuudesta sekä ryhmän jäsenyydestä. Lapsi oppii vuorovaikutuksessa muiden kanssa tärkeitä taitoja, esimerkiksi tekemään yhteistyötä ongelmanratkaisutilanteissa, kuten leikeissä. Päiväkodissa syntyneet ystävyyssuhteet voivat olla hyvinkin pysyviä ja kestää läpi elämän. (Ikonen 2006, 153.)

Päivähoidon piiriin sijoittuu myös lapsia kuntoutuksellisista syistä. Heidän kasvun ja kehityksen tueksi pyritään järjestämään sopiva päivähoidon muoto, joka tukee lapsen kokonaisvaltaista kehitystä. Tukea tarvitsevien lasten perheille on tärkeää varhaiskasvatushenkilöstön kanssa tapahtuva yhteistyö.

Kuntoutuksellisista syistä päivähoidossa oleva lapsi tarvitsee kehityksensä tueksi vanhempien, kasvatushenkilöstön ja asiantuntijoiden johdonmukaisen ja tiiviin yhteistyön. Nämä yhteistyötahot yhdessä arvioivat lapsen tuen tarpeen. Keskustelussa yhdessä vanhempien ja henkilöstön kanssa sovitaan varhaiskasvatuksen tukitoimien käytöstä päivittäisissä toiminnoissa. Lapsen tarvitsemat tukitoimet järjestetään lapsen päivähoitopaikkaan mahdollisimman pitkään. Tukea järjestetään kiertävien erityislastentarhanopettajien (kelto), erityislastentarhanopettajien (elto) tai ryhmäavustajien avulla. Päivähoidonjohdon tehtävänä on resurssien järjestäminen, joka tarkoittaa tukea tarvitseville lapsille suunnattuja välineitä, oppimateriaaleja, avustajia lapsiryhmiin tai vaihtoehtoisesti pienennettyjä lapsiryhmiä sekä tarvittaessa kuljetuspalveluja. (Kangasalan kunnan varhaiskasvatussuunnitelma 2010, 16-17.)

4 PERHEIDEN ÄÄNI KUULUVIIN

Tässä kappaleessa käsittelemme TAK-luotaimen kautta tehdyn Internet-kyselyn tuloksia. Kysely oli suunnattu kymppipäiväisiä päivähoitopalveluja käyttävien lasten vanhemmille. Tarkoituksena oli saada tietoa näiden palvelujen käyttäjiltä päivähoitopalvelumuotojen kehittämisestä paremmiksi huomioiden perheiden erilaiset ja nopeastikin muuttuvat elämäntilanteet. Päivähoitopalveluja suunniteltaessa on hyvä huomioida perheiden erilaisiin elämäntilanteisiin ja tarpeisiin perustuva hoidon tarve. Vastaukset olemme jaotelleet kolmeen pääryhmään: Perheiden taustat, perheiden tarpeet päivähoidolle ja perheiden toiveet.

4.1 Perheiden taustaa

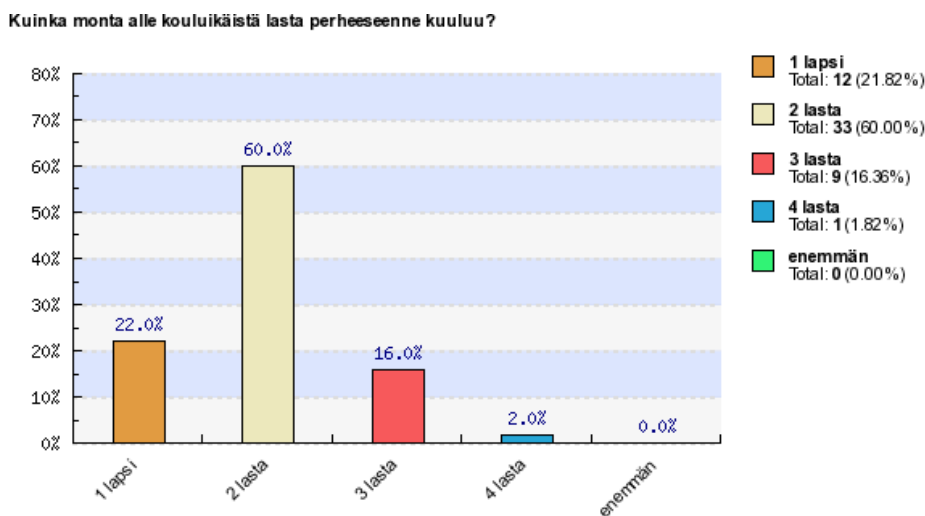
Kaikki kyselykaavakkeemme kysymykset olivat vaihtoehtokysymyksiä, mutta muutamiin kysymyksiin oli vastaajilla mahdollisuus antaa lisätietoja niin halutessaan. Vastaajat olivat laajasti vastanneet kyseisiin avoimiin kenttiin, joissa oli mahdollisuus antaa lisätietoa vaihtoehtokysymyksen vastaukseen.

Kohderyhmä kyselyssä oli kymppipäiväisiä päivähoitopalveluja käyttävät perheet. Kartoitimme näiden perheiden taustaa tiedustelemalla vastaajien siviilisäätyä ja millä kunta-alueella perhe asuu. Taustakartoituksessa kysyimme myös kuinka monta alle kouluikäistä lasta perheeseen kuuluu sekä minkä ikäisiä alle kouluikäiset perheen lapset ovat.

Kaikki kyselymme vastanneista henkilöistä olivat avio- tai avoliitossa, mikä tarkoittaa sitä, että kaikki vastaajat olivat kahden vanhemman perheitä.

Lapsiperheeksi luokitellaan perhe, jossa kotona asuu alle 18-vuotiaita lapsia. Perheitä, joissa on yksi lapsi on tilastokeskuksen mukaan 2008 vuoden lopussa 43% ja kaksilapsisia perheitä oli 38%. Viidellä prosentilla perheistä oli neljä tai useampi lapsi. (Tilastokeskus, Suomen nuoret ja lapset tilastoissa, 2009.)

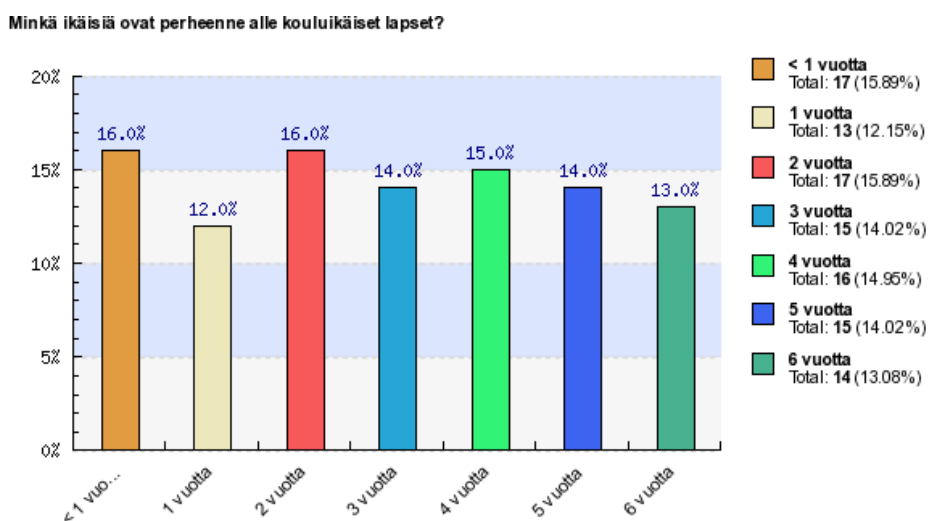
Kyselyymme vastanneissa perheissä oli alle kouluikäisiä lapsia suurimmalla osalla kaksi. Neljä lapsisia perheitä oli prosentuaalisesti vähän (Kuvio 1).

Kuvio 1. Alle kouluikäisten lasten määrä.

Kuviosta 1. voimme todeta lapsimäärän perheessä painottuvan kahden lapsen perheisiin. Reilulla viidesosalla vastaajista on yksi lapsi.

Kohderyhmämme perheissä alle kouluikäiset lapset jaottuivat suhteellisen tasaisesti (Kuvio 2). Alle kolmivuotiaita lapsia perheissä oli enemmän kuin 4-6-vuotiaita lapsia. Alle 1–vuotiaita lapsia vastanneiden perheissä oli kuudeosa, joten tarvetta päivähoitopalveluille on tulevaisuudessa.

Kuvio 2. Alle kouluikäisten lasten iät.

Kuviosta 2. huomataan, että valtaosalla perheitä on alle neljä vuotiaita lapsia. Vastaavasti 4-6-vuotiaita on perheissä hieman vähemmän.

Vastaajat asuivat melko tasaisesti ympäri Kangasalaa. Vastaajista erottui määrällisesti suurin joukko, joka asui Vatialan päivähoito –alueella, lähellä Tampereen rajaa.

Muita varhaiskasvatuspalveluja, joita vastaajat käyttivät, olivat mm. seurakunnan kerhot, musiikkileikkikoulu, erilaiset liikuntakerhot sekä perhekahvilat.

4.2 Perheiden tarpeet päivähoidolle

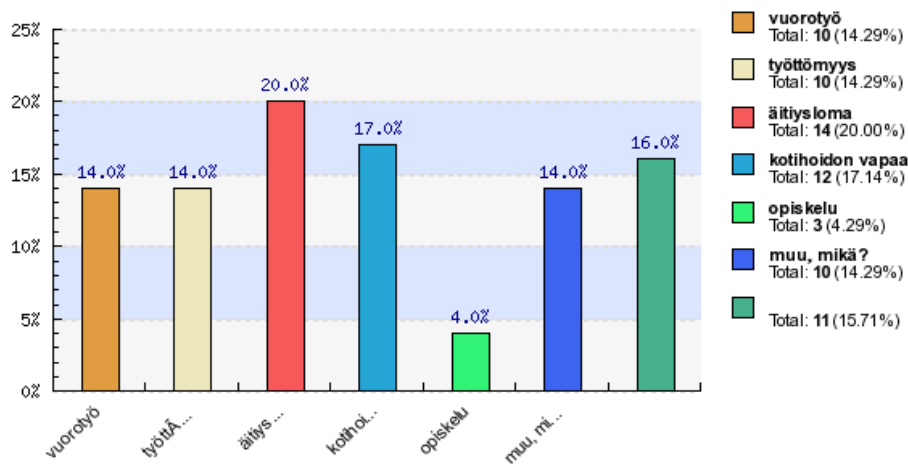
Nykyajan perheillä on erilaisia tarpeita päivähoidolta. Työelämän vaatimukset vanhemmille ovat koventuneet ja näin ollen erilaisille päivähoitopalveluille on kysyntää. Tärkeää olisi huomioida lapsi osana perhettä, koska perheen tuoma tuki ja turva edistävät lapsen kehitystä tasapainoiseksi yksilöksi.

Perusteet osa-aikaiselle päivähoidolle

Osa-aikaiselle päivähoidolle asetetaan erilaisia vaatimuksia esimerkiksi työelämän puolelta. Vastaajista suurin osa tarvitsee osa-aikaista hoitopaikkaa työn tai opiskelun vuoksi. Osalla vastaajista oli mahdollisuus lyhennettyyn työviikkoon tai vuorotteluvapaaseen. Osa-aikaista päivähoitoa käyttivät myös kaksi lasta, jotka tarvitsevat hoitopaikkaa kuntoutuksellisista syistä.

Kysyttäessä perusteita osapäivähoidon tarpeelle, vastaajista viidesosa on äitiyslomalla ja kotihoiton vapaalla. Joka seitsemäs vastaaja on työttömänä tai vuorotyössä. Muita perusteita ovat esimerkiksi osa-aikatyö, osittainen hoitovapaa, lapsen kehitystä tukeva kuntoutus ja lyhennetty työviikko (Kuvio 3).

Mikä ovat perustenne sille, että lapsenne on/ovat päivähoidossa 10 pv/kuukaudessa?

Kuvio 3. Perusteet osa-aikaiselle päivähoidolle.

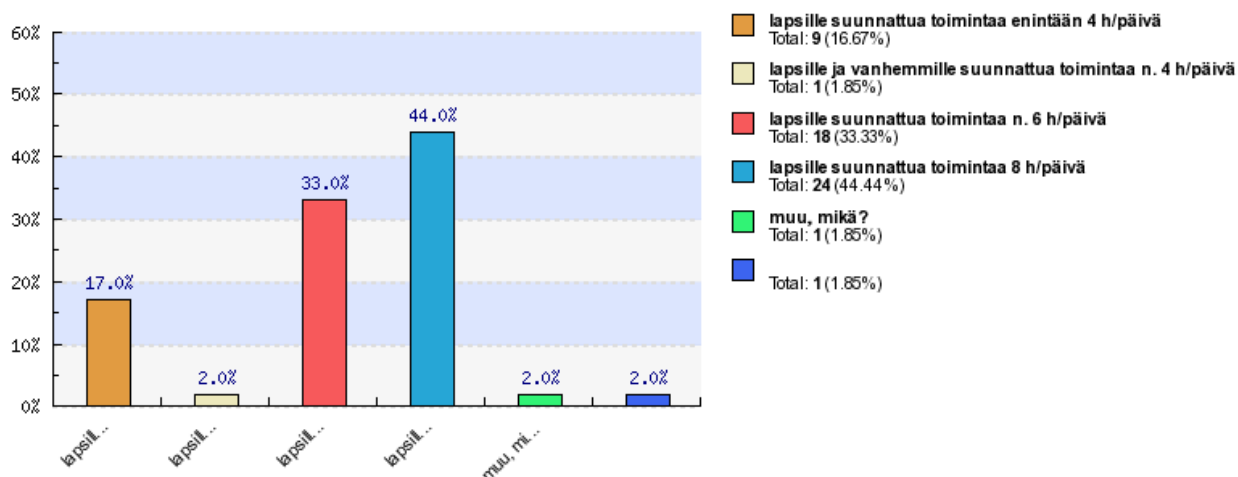
Kuviosta 3. voimme todeta vastaajien jakautuvan kolmeen pääryhmään, 1. Ulkoiset pakotteet kuten työ, opiskelu ja vuorotyö, jotka määrittelevät lapsen hoidon tarpeen. 2. Perheen sisäiset valinnat, kuten äitiysloma ja vanhempainvapaa, jolloin lapsella ei ole pakollista päivähoiton tarvetta kuten työssä käyvien vanhempien lapsilla. Perheissä, joissa toinen vanhemmista on kotona, haetaan mitä suurimmalla todennäköisyydellä lapselle virikkeitä. 3. Muut tekijät, jolloin vanhemmilla on mahdollisuus järjestellä työaikaansa, esimerkiksi vuorotteluvapaa ja lyhennetty työviikko tai lapsen päivähoiton tarve kuntoutuksellisesta syystä.

Perheiden päivähoiton tarpeet

Nykyajan työelämässä on paljon ns. pätkätyötä tekeviä vanhempia, joiden päivähoitopalvelujen tarve saattaa muuttua viikoittain. Päivähoitopalveluja tarjoavien yksiköiden olisi hyvä huomioida lapsen etu päivähoito-aikojen muuttuessa. Lapsen kehityksen kannalta on tärkeää, että päivähoitopaikka, henkilöstö ja ystävät säilyisivät mahdollisuuksien mukaan muuttumattomina.

Kysyttäessä mikä palvelu vastaisi parhaiten perheenne tarpeita (Kuvio 4), suuri osa vastaajista totesi parhaaksi vaihtoehdoksi lapselleen suunnatun kahdeksan tunnin toiminnan. kolmasosa vastaajista koki kuusi tuntia kestävän lapsille suunnatun toiminnan riittäväksi oman perheensä tarpeelle.

Mikä palvelu vastaisi parhaiten perheenne tarpeita?

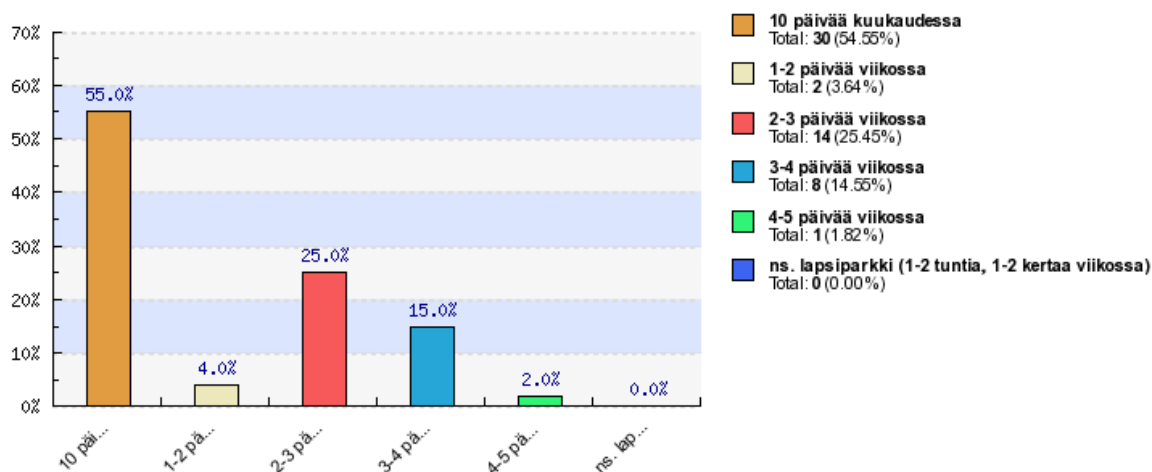
Kuvio 4. Palvelu perheen tarpeille.

Kuten yllä olevasta kuviosta 4. voimme havaita vastaajien jakautuvan kolmeen pääryhmään, 1. lapsille suunnattu kahdeksan tunnin toiminta, jolloin lapsi viettää suuren osan päivästä päiväkodissa. 2. lapsille suunnattu kuuden tunnin toiminta, jolloin lapsella on aikaa leikkiä päiväkodissa mutta aikaa jää myös yhteiseen ajanviettoon vanhempien kanssa. ja 3. lapsille suunnattu neljän tunnin toiminta, joka vastaa viriketoimintaa.

Vastausvaihtoehtojen lisäksi kysymykseen annettiin lisätietoina joustava hoito, nopea reagointi perheen tilanteeseen ja maksut sen mukaan. Lisäksi lapsen hoitopaikan säilyminen sekä hoidossa oloaikojen liukuva aika olivat vanhemmille tärkeitä.

Perheiden erilaiset ja nopeastikin muuttuvat elämäntilanteet ohjaavat lasten hoidontarvetta päivähoidon piirissä. Enemmistö kyselyymme vastanneista koki tarvitsevansa juurikin 10- päivää kuukaudessa tapahtuvaa päivähoitoa. Osa vastaajista koki tarvitsevansa päivähoitoa enemmän kuin kymmenen päivä kuukaudessa. Esimerkiksi vuorotyössä käyvät vanhemmat eivät työskentele vain kymmentä päivää kuukaudessa (Kuvio 5).

Millainen on lapsenne/lastenne hoidontarve?

Kuvio 5. Hoidontarve

Yllä olevasta kuviosta 5. voimme todeta vastaajien jakautuvan kolmen pääryhmään. Kuitenkaan hoitopäivien määrä kuukaudessa ei juurikaan poikkea kymmenestä päivästä kuukaudessa näiden kolmen ryhmän välillä. Hoitopäivien määräksi kuukaudessa näiden kolmen pääryhmän mukaan vaihteluväliksi muodostuu 8-16 hoitopäivää kuukaudessa.

4.3 Perheiden toiveet

Perheet kaipaavat yksityiskohtaisia ja yksilöä sekä perhettä korostavia palveluja. Vanhemmat eivät ehkä näe sitä, että palvelujen tulee olla laajalle lapsiperhe joukolle tarjottavia, jolloin yksityiskohtiin ei voida liikaa kiinnittää huomiota. Perheiden toiveita tiedustelimme päivähoitomatkan pituudella, päivähoitoryhmän ikärakenteella, aterian tarve neljän tunnin päivähoitopaikassa sekä tulisiko tarjottava ateria olla välipala vai lämmin ateria. Lisäksi kysyimme mitä vanhemmat pitävät tärkeänä päivähoitotoiminnassa.

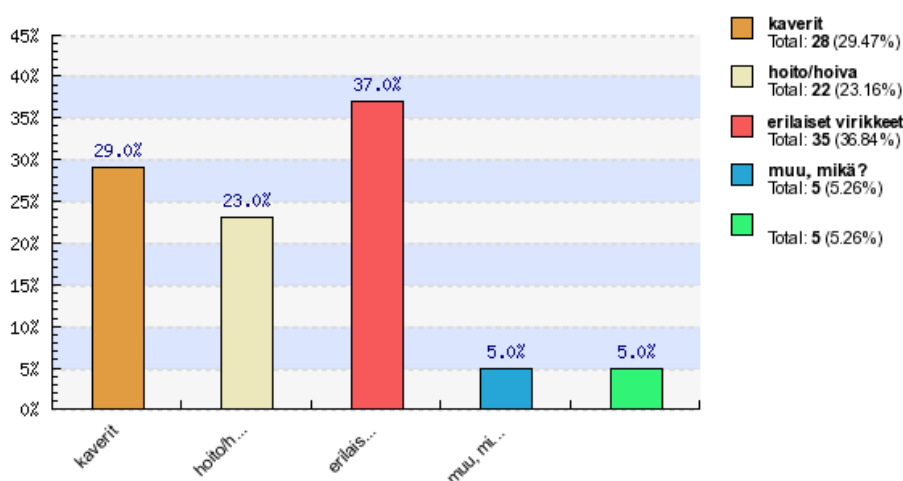
Päivähoitomatkan pituudesta vastaajista suurin osa koki hyväksi 1-2 kilometriä. Osa vastaajista toivoi päivähoitopaikan sijaitsevan 0,5-1 kilometrin päässä kotoaan.

Päivähoitoryhmän ikärakenteesta enemmistö vastaajista koki hyväksi sen, että samanikäiset lapset olisivat omissa ryhmissään hoitopäivän ajan. Osa vastaajista oli sitä mieltä, että eri-ikäiset lapset samassa ryhmässä olisi hyvä ratkaisu.

Aterian neljän tunnin päivähoitossa koki tärkeäksi suurin osa vastaajista. Pyydettyäessä vastaajia määrittelemään kumpi on tärkeämpi välipala vai lämmin ateria, vastasi suurin osa pitävänsä lämmintä ateriaa tärkeänä.

Kyselyymme vastanneilla vanhemmilla oli selkeitä mielipiteitä ja näkemyksiä tärkeiksi kokemista asioista päivähoitotoiminnassa. Vanhemmat olivat selkeästi tietoisia oman lapsensa tarpeista päivähoitossa tarjottavan toiminnan suhteen (Kuvio 6).

Mikä päivähoitotoiminnassa on mielestänne tärkeintä?

Kuvio 6. Tärkeintä päivähoitotoiminnassa.

Kuten kuviosta 6. voimme todeta, päivähoitotoiminnassa tärkeimmäksi toiminnaksi kokivat noin kolmasosa vastaajista erilaiset virikkeet. Kaverit koettiin myös toiminnassa tärkeäksi asiaksi. Hoidon ja hoivan koki tärkeäksi reilu viidesosa vastaajista. Vanhemmat toivat esiin toiminnan lisäksi osaavien ohjaajien riittävyyden, turvallisuuden, tutut ammattitaitoiset hoitajat sekä jumppatuokiot ja erilaiset askartelut.

4.4 Avoimia ajatuksia osa-aikaisesta päivähoitotoiminnasta

Kyselyssämme oli annettu vanhemmille avoin kenttä, johon he pystyivät kirjoittamaan vapaasti palautetta. Kyselyyn vastanneet vanhemmat ovat ajan tasalla ja tietoisia tämän hetkistä päivähoitopalveluista. Vapaissa kentissä he ovat halunneet antaa lisätietoa ja palautetta Kangasalan kunnan varhaiskasvatushenkilöstölle. Seuraavissa kappaleissa esittelemme muutamia suoria lainauksia vanhempien ajatuksia ja ehdotuksia vapaaseen kenttään. Kokonaisuudessaan kaikki palautteet löytyvät liitteestä 4.

Tarpeet, toiveet ja mielipiteet

Kysyessämme vastaajien tarpeita ja toiveita Kangasalan kunnan päivähoidolle löytyi vastauksista paljon yhteneväisyyksiä. Vastaajat haluaisivat, että hoitomaksut suhteutettaisiin käytettyjen hoitopäivien määrään, koska työelämä määrittelee pitkälle työajat. Toiveena oli myös viriketoiminnan ja takuuhoiton kehittäminen, lasten ryhmäkokojen pienentäminen sekä päiväkotien ulkoisten puitteiden parantaminen.

Nyky-yhteiskunnassa työelämä määrittelee vanhempien työ- sekä vapaa-ajan ja sitä kautta lasten päivähoitopäivien määrän sekä pituuden.

- *”Toive olisi että tällaisia normaalista poikkeavia työaikoja tekeviä perheitä tuettaisiin arjessa ja että tarjottaisiin joustavasti virikehoitoa.”*

Perheet odottavat päivähoitopalveluilta laajamittaista ja yksilöllistä sosiaalialan palvelua, joka huomio perheen yksilökohtaiset tarpeet.

- *”Todelliseen tarpeeseen perustuva hoitopäivien määrä tukisi perheitä mahdollistamalla enemmän yhdessäoloa koko perheelle*
- *”Ryhmäkokoja pienemmäksi, kunnan säästöt pois lapsista, sijaisten pätevyys/motivaatioon kiinnitettävä huomiota.”*
- *”Päivähoitopalveluihin joustavuutta perhetilanteiden muuttuessa.”*

Perheet odottavat lapsen edunmukaisia pysyviä päivähoitopaikkoja ja tukea perheen erilaisiin muuttuviin tilanteisiin.

- *”Lapsen saatava viettää päiväkotiaikansa samassa hoitopaikassa.”*
- *”Kyseltäisiin useammin perheiltä, miten päivähoitopalvelut voisivat tukea erilaisten perheiden arkea.”*

Yhteenvetona voimme vastauksista todeta, että vanhemmat kaipaavat monimuotoisempia päivähoitopalveluja. Vanhemmat kertoivat yksityiskohtaisesti juurikin oman perheensä tarpeista joihin päivähoidon tulisi vastata. Myös hoitomaksuista ja päivähoidossa vietetyn ajan määrästä on vanhemmilla yhteneväisiä mielipiteitä. Heidän mielestään hoitomaksut pitäisi paremmin suhteuttaa hoidossa olopäiviin ja aikaan jotka määrittyvät perheen omista tarpeista. Vanhemmat toivoivat, että lapsella sama päivähoitopaikka säilyisi, vaikka vanhemmat syystä tai toisesta olisivat kotona. Päivähoitopaikkojen henkilökunnan pysyvyys todettiin myös tärkeäksi.

Päiväkodin lapsiryhmien koko oli monen vanhemman mielestä liian suuri. Toivomuksena oli pienemmät ryhmät hoidossa oleville lapsille. Ongelmaksi nähtiin perhepäivähoitolaisten sijoittuminen päiväkotiin hoitajan ollessa sairaana, jolloin lasten ryhmäkoko kasvaa. Vanhempien toiveena oli, että päiväkodin henkilökunnan vaihtuvuus olisi pienempää ja määrällisesti aikuisia olisi enemmän ryhmissä.

Kysyttäessä vastaajien mielipiteitä Kangasalan kunnan päivähoidosta, vanhemmat nostivat esiin halunsa kasvattaa lapset itse kotona mahdollisimman pitkään. Vanhemmat eivät kokeneet kunnan tukevan kotikasvatusta. Vastaajien mielestä kunnan tulisi tarjota yksilöllisemmin hoitosopimuksia perheiden tarpeen mukaan. Vanhempien mielestä päivähoidon tulisi tarjota lapsille monipuolisempaa toimintaa, esimerkiksi temppukoulu, vesileikki mahdollisuudet ja kielitaidon kehittäminen.

Perheet toivoivat tukea lasten kotikasvatukseen kunnalta, mutta kuitenkin he kritisoivat tarjolla olevia päivähoitopalveluja suppeiksi.

- *"Emme ymmärrä, miksi Kangasalan-lisä on lopetettu ja Päivähoito muodot ovat niin rajallisia (10Päivää tai 20Päivää)."*
- *"Päivähoidon tulisi tarjota yksilöllisemmin hoitosopimuksia perheiden tarpeen mukaan."*

Vastaajat toivoivat lapsiperheille laajempia päivähoitopalvelumuotoja, joista he voisivat valita omiin tarpeisiinsa sopivan päivähoitopalvelun.

- *"Kangasalan ollessa kasvukunta on suuri haaste taata kaikille tarvitsijoille niin lapsiperhepalvelut kuin päivähoidon palvelutkin."*
- *"Pari pv viikossa tai 10 pv kuukaudessa on ihan älyttömän hyvä vaihtoehto useampi lapsiselle perheelle."*
- *"Eri vaihtoehtoja tulisi säilyttää päivähoitotoiminnassa. Meidän perheessä 10 pv:n vaihtoehto on ollut parasta maailmassa!"*

Yhteenvedona vanhempien mielipiteistä voimme todeta, että suurin osa vastaajista piti tärkeänä yksilöllisempiä hoitosopimuksia sekä mahdollisuutta kasvattaa ja hoitaa lapsi itse kotona. Vanhemmat toivoivat laajoja toiminnallisia hetkiä järjestettäväksi päiväkodin taholta mm. temppukoulu ja kielitaidon kehittäminen. Vanhemmat ottivat kantaa myös päiväkodissa tarjottaviin aterioihin ja kyseenalaistivat joidenkin ruoka-aineiden sopivuuden suhteessa lasten ikään.

5 JOHTOPÄÄTÖKSET

Tutkimuksemme pohjalta voidaan todeta, että vanhempien tarpeet ja odotukset osa-aikaiselta päivähoidolta ovat moninaiset. Perheiden muuttuvat ja erilaiset elämäntilanteet vaikuttavat siihen, minkälaista päivähoitoa he lapsilleen haluavat ja tarvitsevat. Vastauksista nousi esiin toive siitä, että päivähoitopalvelun eri muotoja kehitettäisiin perhelähtöisempään suuntaan huomioiden perheiden nopeastikin muuttuvat elämäntilanteet. Tutkimukseemme osallistui pieni joukko vanhempia, jotka käyttävät koko päivähoitoa osa-aikaisesti.

Työmme tarkastelee osa-aikaisten päivähoitopalvelujen kehittämistä perhelähtöisempään suuntaan. Vastauksista kävi ilmi, että vanhemmat arvostavat yksilöllisiä ratkaisumalleja oman perheensä tarpeisiin. Kunnan on kuitenkin mahdotonta huomioida jokainen perhe omana yksikkönään. Monista vastauksista ilmeni, että lasten kotihoitoa arvostettiin. Suurin syy lasten kotihoidon vähyyteen, oli taloudelliset syyt. Kotihoidontuen ollessa vähäinen, on useimmissa perheissä molempien vanhempien palattava työelämään. Kuntalisän poistaminen ei edesauta lasten kotihoitoa. Kuntalisä on kuntakohtainen etuus, joka maksetaan kaikista kotona hoidettavista alle 3-vuotiaista lapsista.

Päivähoidon mahdollistaessa alle kouluikäisten lasten vanhempien työssäkäynnin, aiheuttaa se ristiriitaisia tunteita vanhemmille, onko lapsen hoitoon sijoittamiselle pakollinen tarve. Päivähoito-oikeus määrittyy pitkälti vanhempien oikeutena valita lastensa kotikasvatus tai päivähoito. Ristiriitaisuutta aiheuttavat yhteiskunnan odotukset, kuten työ ja toisaalta vanhemman halu olla kotona lasten kanssa. Tämä saattaa aiheuttaa vanhemmilla huonoa omaatuntoa.

Väärälä, Pirhonen, Kiiskinen, Luoma-aho ja Puroila (2009,21) toteavat selvityksessään, ettei nykyisessä päivähoitolaissa tuoda esille lapsen etua tai oikeuksia. Päivähoito-oikeutta ei määritellä lapsen oikeutena varhaiskasvatukseen tai oikeuksiin varhaiskasvatuksessa, vaan vanhempien oikeutena. Nykyisen päivähoitolain käyttötarkoitus määrittyy lapsen vanhempien näkökulmasta ja heidän oikeutenaan saada lapselle päivähoitoa.

Kävi myös ilmi, että perheiden tarpeet osa-aikaiselle päivähoidolle jakautuvat työvoimapolitiittisiin, perhe- ja sosiaalipoliittisiin sekä koulutuspolitiittisiin syihin. Työvoimapolitiittisiin syihin perustuva osa-aikaisen hoidon tarve oli niillä vanhemmilla, jotka tekivät vuorotyötä tai pystyivät järjestelemään työaikansa siten, ettei kokopäivähoito tarvita. Suurin ryhmä vastaajista sijoittui perhe- ja sosiaalipoliittisiin perustein osa-aikaista päivähoitoa käyttäviin vanhempiin. Vastauksista ilmeni, että suuri osa vastaajista oli joko äitiyslomalla tai kotihoidon vapaalla, jolloin lapsen osa-aikaiseen päivähoitoon ovat vaikuttaneet perheen sisäiset valinnat. Kysely osoitti toteen ennakkokäsityksemme siitä, että päivähoitopaikkoja varataan pitämällä vanhempaa sisarusta osa-aikaisella päivähoitopaikalla, vaikka jompikumpi vanhemmista on pienemmän sisaruksen kanssa kotona.

Opinnäytetyö-projektimme aikana Kuntaliiton teettämässä kyselyssä tuli ilmi, että viiden eri kunnan päivähoidon piirissä oli yli 8% lapsia, joiden vanhemmista ainakin toinen on kotona. Kyselyyn vastanneista vanhemmista enemmistö kannatti päivähoito-oikeuden rajaamista osa-aikaiseksi toisen vanhemman ollessa kotona. Kyselyssä ilmeni tärkeimmäksi perusteeksi päivähoidolle saman ikäisten lasten kaverisuhteet, joka ilmeni myös omassa tutkimuksessamme. (Kuntaliitto, 2010.)

Tutkimuksessa selvisi, että hoito ja hoiva nähdään todennäköisesti pysyvänä osana varhaiskasvatusta. Vanhemmat eivät korosta niiden tärkeyttä päivähoito toiminnassa. Säännöllinen päivärytmi ja hyvä perushoito luovat pohjan lapsen kehittämiselle ja kaikelle toiminnalle.

Kangasalan kunnan varhaiskasvatussuunnitelma määrittelee hyvän perushoidon ystävälliseksi, kärsivälliseksi, kiireettömäksi ja turvalliseksi. Lapsen sijoittuessa päivähoitoon alle 1-vuotiaana, on tärkeää vanhempien ja päivähoitohenkilöstön kasvatuskumppanuus. Näin lapselle luodaan turvalliset ja tutut puitteet kodin ja päivähoidon välillä.

Lapsi tarvitsee kehityksensä tueksi pysyviä, lämpimiä ja vastavuoroisia ihmissuhteita tunteakseen olevansa hyväksytty omana itsenään. Yhdessä olo ja yhteiset kokemukset ovat tärkeitä pienelle lapselle. Yhdessä toimimisessa ei tarvitse olla päämäärää, pelkkä yhdessä olo riittää. Lapsen on tärkeää saada perusturva ja säännöllinen rytmi elämäänsä alusta alkaen omalta perheeltään. Nurmi, Ahonen, Lyytinen, Pulkkinen & Ruoppila (2008, 64) toteavat kirjassaan, että perhe on varhaislapsuudessa tärkein lapsen kokemusten välittäjä ja suodattaja.

Tulosten mukaan vanhemmat hakevat virikkeiden lisäksi päivähoidosta lapsia kehittävää ja kehitystä tukevaa toimintaa, ei vain pelkkää säilytystä päivän ajaksi. Vanhemmat kokevat tärkeäksi ohjatun ja virikkeellisen toiminnan, jossa lapsi oppii toimimaan ryhmässä ja ryhmän kautta. Pienen lapsen tulisi saada kehittää kiintymyssuhde aluksi yhteen aikuiseen. (Lounassalo 2001, 233). Kuten Munter (2001,38) toteaa, nousee ajoittain esiin keskustelu siitä, missä on pienen lapsen paikka, kotona vai päivähoidossa. Helenius ym. (2001) toteavat teoksessaan, että hyvän itsetunnon kehittymistä varhaiskasvatuksessa edistää hyvä vuorovaikutus ja lapsen ymmärtäminen yksilönä. Lapsella tulisi olla selkeä ja yksinkertainen päivärytmi, jotta he saisivat elämäänsä hallinnan ja turvallisuuden tunnetta.

Tärkeänä asiana vanhemmat kokivat myös ystävyssuhteiden muodostumisen, joka edesauttaa lasten sosiaalista kehitystä. Varhaiskasvatuksen ollessa osa elinikäistä oppimista syntyy jatkumo lapsen oppimiselle ja kehitykselle. Onnistuessaan varhaiskasvatus antaa hyvän pohjan lapsen kasvamiseen yksilönä yhteiskunnassa.

Vastauksista nousi esiin myös vanhempien huoli kasvavista päivähoitoryhmistä. Vanhempien mielestä lapsiryhmät eivät saisi olla ylisuuret, koska ammattihenkilöstön aika ei riitä yksittäiselle lapselle. Päiväkodeissa on kuitenkin lapsia, jotka tarvitsevat enemmän huomiota kuin toiset. Mitä pienempi lapsi on, sitä enemmän hän tarvitsee huomiota, hoitoa ja hoivaa sekä vuorovaikutusta aikuisen kanssa.

Voimme todeta, että vanhempien odotukset osa-aikaiselta päivähoidolta ovat moninaiset. Vanhemmat toivovat päivähoitopalvelujen kehittämistä enemmän perhelähtöisempään suuntaan, jolloin perheen tilanne huomioitaisiin paremmin. Päivähoitopalveluvaihtoehtojen rajallisuus aiheuttaa perheille haasteita valita omalle lapselleen päivähoidon muoto. Päivähoitopalvelujen joustavuus ja monimuotoisuus vastaavasti antavat perheille mahdollisuuden vaikuttaa oman lapsensa päivähoidon muodosta ja laajuudesta aina perheen elämäntilanteen ja tarpeen mukaan.

Oli hienoa huomata, että Kangasalan kunnassa on havahduttu miettimään osa-aikaisten päivähoitopalveluiden kehittämistä perhelähtöisempään suuntaan. Vastaavasti Tampereen kaupunki suunnittelee supistavansa päivähoidon palvelun eri muotoja. Kuten Koskinen A L, kirjoittaa Aamulehden artikkelissa, Tampereen kaupunki suunnittelee osa-aikaisten päivähoitomuotojen supistamista. Nykyisin käytössä olevat 9, 13 ja 17 hoitopäivämallit poistettaisiin ja valittavana olisi enää 10 hoitopäivää kuukaudessa tai kokopäivä hoito. Muutoksen tavoitteena on poistaa hoitopaikkojen vajaakäyttö, jota osa-aikaisuus aiheuttaa. Vuorotyössä käyvä vanhempi tarvitsee hoitopäiviä kuukaudessa enemmän kuin 10, koska kukaan ei työskentele vain kahta viikkoa kuukaudesta. (Aamulehti, 2011, A09.)

Lopuksi voimme kyselyn tuloksista päätellä, että perheiden tarpeista lähteviä päivähoitopalveluja olisi jatkossa kehitettävä perheiden lähtökohdat huomioiden. Päiväkodin määrittellessä pitkälti kymppipäiväisten lasten hoitopäivät, ei perheen tarpeet tule välttämättä huomioitua siinä määrin kuin perhe toivoo.

Päivähoitomuotojen kehittämistarpeet

Nyky-yhteiskunnan työpaineet näkyvät perheiden hyvinvoinnissa. Perheiden yhteinen aika on vähentynyt, koska vanhemmat ovat töissä ja lapset päivähoidossa. Tämä asettaa kaupungeille ja kunnille suuret erilaisten päivähoitomuotojen kehittämishaasteet, joissa huomioitaisiin parhaalla mahdollisella tavalla perheiden erilaiset muuttuvat elämäntilanteet. Työelämässä suositaan nykyään pätäkä- ja määräaikaistöitä. Tällöin lapsen hoito ei ole jatkuvaa, vaan siihen voi tulla yllättäviä muutoksia, joihin päivähoidon tulisi pystyä joustavasti vastaamaan.

Pohtimaan myös jäimme vanhempien toiveita päivähoitotoiminnalle, jotka olivat varsin moninaisia. Suurin osa vastaajista toivoi lapsilleen päivähoitotoiminnalta erilaisia virikkeitä joita olivat mm. tempukoulu, vesileikkimahdollisuudet ja kielitaidon kehittäminen. Tärkeänä vanhemmat pitivät myös kavereita sekä hoitoa ja hoivaa. Kyseen ollessa alle kolmivuotiaista lapsista pohdimme kuka määrittelee heille virikkeet ja kavereiden tarpeen. Kuten olemme todenneet, alle kolmivuotiaat eivät tarvitse suuria virikkeitä, vaan heille riittää vanhemman läsnäolo. Myöskään kaverit eivät ole kovin merkityksellisiä, koska pienet lapset leikkivät pääosin rinnakkain leikkiä. Internet-kyselyn vastauksista ilmeni, että alle 4-vuotiaita lapsia oli kyselymme piirissä paljon. Tämä voi aiheuttaa Kangasalan kunnalle erilaisten päivähoitopalvelumuotojen suunnitteluun haasteita, koska useita lapsia näyttäisi olevan sijoittumassa päivähoidon piiriin useita pienellä aikavälillä.

Opinnäytetyötä tehdessämme oli mielenkiintoista seurata mediasta, miten Tampereen kaupunki ja Kangasalan kunta rajanaapureina kehittävät päivähoitopalvelumuotoja vastakkaisiin suuntiin. Kangasalan kunnassa päivähoitopalveluja pyritään kehittämään monimuotoisempaan ja perhelähtöisempään suuntaan, kun vastaavasti Tampereen kaupunki supistaa sopimuspäivien tarjontaa.

Vastaajat toivoivat oman perheensä tarpeisiin räätälöityjä päivähoiton palveluja. Päivähoitopalvelujen moninaistuessa tulee tarjolle enemmän vaihtoehtoja, joista perheet voivat valita itselleen sopivamman päivähoito vaihtoehdon. Kangasalan kunnan on kasvu kunta, jolloin päivähoitopalvelujen suunnittelussa ja toteutuksessa riittää haasteita, jotta palveluja saadaan kehitettyä perhelähtöisempään suuntaan.

Tehdessämme opinnäytetyötämme Kangasalan kunta otti käyttöön 15 päivää kuukaudessa hoitomahdollisuuden kymppipäiväläisyyden rinnalle. Myös takuuhoitomenettely on otettu käyttöön, joka mahdollistaa lapsen paluun samaan päiväkotiin pidemmän poissaolojakson jälkeen. Kuten esimerkiksi vanhempi sisarus voi olla kotona äitiysloman ja kotihoiton vapaan aikana ja palata samaan päiväkotiin. Avoimen varhaiskasvatustoiminnan palvelutarjontaan on lisätty syksyn 2010 aikana lapsiparkkitoiminta ja virikekerhot. Kangasalan virikekerho on tarkoitettu 3-5-vuotiaille lapsille, jotka ovat kotihoidossa.

6 POHDINTA

Tutkimusta tehdessä on herännyt kysymys lapsen hyvinvoinnista. Pohdittavaksi jää, vastaako osa-aikainen päivähoitomalli lapsen hyvinvoinnin tarpeita ja varhaiskasvatushenkilöstön työn toteuttamista mielekkäällä tavalla. Subjektiiivisen päivähoito-oikeuden ollessa keskustelujen aiheena myös valtakunnallisella tasolla, halusimme käsitellä aihetta tutkimuksessamme ajatellen lasten asemaa nyky-yhteiskunnassa. Tämän vuoksi nostimme esille varhaiskasvatuksen käsitteen ja lapsen oikeuden hyvään hoitoon, jotka nykyisin eivät ole itsestään selviä. Subjektiiivinen päivähoito-oikeus on kuitenkin suunnattu vanhempien tarpeita palvelevaksi palveluksi, jolloin herää kysymys mikä on lapsen subjektiiivinen oikeus omiin vanhempiinsa.

Kangasala on kasvukunta, ja tämä tutkimus antaa kehityssuuntaa Kangasalan kunnan perheiden monimuotoisista päivähoitotarpeista. Koimme tärkeäksi ja tarpeelliseksi saada päivähoitopalveluiden käyttäjien ääni kuuluviin.

Vastauksista halusimme nostaa esille laajempia kokonaisuuksia, joita nousi esille kyselymme tuloksista. Näitä ovat esimerkiksi subjektiiivinen päivähoito-oikeus, muutokset yhteiskunnassa ja niiden vaikutukset päivähoitoon. Olisimme halunneet nostaa tutkimuksessa esiin lapsen näkökulmaa, mutta kyselymme suuntautuessa vanhemmille, ei lapsen ääni suoranaisesti tullut kuuluviin. Lapsen arki muotoutuu pitkälti vanhempien työn kautta, joka määrittelee perheen yhteisen ajan käytön.

Tutkimuksen eettisyys ja luotettavuus

Tutkimuksemme on eettisesti tehty. Vastaajien henkilöllisyys ei tullut missään vaiheessa tutkimusta ilmi. Alkuhaastatteluun osallistuneiden vanhempien nimet sekä Internet- kyselyyn vastanneiden nimet pysyivät salassa. Haastatteluun ja Internet- kyselyyn osallistuminen perustuivat vapaaehtoisuuteen. Tutkimuksemme tulokset eivät ole yleistettävissä, koska teimme tutkimuksen Kangasalan kunnan alueen kymppipäiväisten lasten vanhemmille.

Tekemämme tutkimus on pääosin määrällinen, joka teki kysymysten muotoilusta ja asettelusta haastavaa. Joitakin kysymyksiä olisi pitänyt tarkentaa tulosten luotettavuuden lisäämiseksi. Tutkimuksen analyysin kannalta olisi ollut tärkeää kysyä: ”Kuinka monta lasta perheestänne käyttää osa-aikaisia päivähoitopalveluja?” Tämä kysymys olisi antanut meille varman tiedon siitä, kuinka monta lasta perheestä on osa-aikaisessa päivähoidossa ja antanut laajemman näkökulman tulkita vastauksia. Koska kyseistä kysymystä emme olleet kyselyssämme oivaltaneet, kävimme jokaisen vastaajan vastuksen läpi ja laskimme lasten lukumäärän perheittäin. Suurimmassa osassa perheistä oli kaksi lasta. Tämä aiheutti meille lisätyötä tämän kysymyksen analysointiin.

Opinnäytetyömme on työelämälähtöinen, ja Kangasalan kunta määritteli aineiston keruun ja raportoinnin aikataulun. Näin ollen lähtökohdat tutkimukselle eivät olleet parhaat mahdolliset. Paremmalla suunnittelulla ja perehtymisellä olisimme voineet vaikuttaa tutkimustulosten yleistettävyyteen. Meillä olisi pitänyt olla aikaa tutustua enemmän TAK-luotaimen käyttöön ja ominaisuuksiin. Muutamalla tarkentavalla ja kohdentavalla lisäkysymyksellä, olisimme saaneet luotettavampaa tutkimustietoa, joka olisi syventänyt opinnäytetyötämme.

Kehittämisideoita ja jatkotutkimusta

Kehittämiskohteiksi kyselystämme nousi esiin lasten kotihoidon mahdollisuus sekä päivähoitopaikkojen pysyvyys. Jotta vanhemmilla olisi taloudellisesti mahdollista hoitaa lapsiaan kotona, tulisi Kangasalan kunnan ottaa uudelleen käyttöön kuntalisä. Näin mahdollistettaisiin pienten lasten hoito kotona pidempään, joka edesauttaisi lasten varhaista vuorovaikutusta ja kiintymyssuhteen muodostumista omiin vanhempiinsa.

Vanhempien esille nostamaan joustavuuteen voisi olla mahdollista vastata kehittämällä avoimen päiväkerhontoimintaa, joka tarjoaisi hoitoa esimerkiksi 3-8h/ päivä. Tämä mahdollistaisi opinnot, osa-aikatyön sekä sijaisuudet, jotka ovat usein määräaikaista. Näin ei olisi tarvetta varata päiväkodin kokopäiväisiä hoitopaikkoja, kun lapsi olisi osa-aikaisena avoimessa päiväkerhossa.

Päiväkodissa kävisivät kokopäiväistä hoitoa tarvitsevat lapset, ja avoimessa päiväkerhossa ajoittain hoitoa tarvitsevat lapset, vaikka hoidon tarve olisi silloin tällöin kokopäiväinen. Avoimen varhaiskasvatuksen toimintamuotoon voisi hyödyntää Tampereella toimivan tilapäisen päivähoidon mallia, joka palvelee satunnaisesti hoitoa ja ryhmätoimintaa tarvitsevia lapsia.

Tärkeää olisi huomioida, että avoimet varhaiskasvatuspalvelut olisivat mahdollisimman lähellä käyttäjiä, jokaisella päivähoito-alueella. Myös yhteistyön laajentaminen seurakunnan ja eri järjestöjen kanssa mahdollistaisi monipuolisemman avoimen varhaiskasvatustarjonnan. Huomionarvoista olisi myös kehittää alle kolmivuotiaiden avoimia varhaiskasvatuspalveluja, jolloin pienillekin tarjottaisiin toiminnan mahdollisuus. Tähän yhteyteen voisi vanhemmille toteuttaa vertaistukikahvilan, jossa olisi mahdollista tavata samassa elämäntilanteessa olevia vanhempia.

Kun Kangasalan kunta suunnittelee monipuolisempia päivähoitopalveluja, jatkotutkimuksena voisi olla uudistettujen päivähoitopalvelumuotojen toimivuuden ja asiakastyytyväisyyden tutkimus. Tutkimuskohteena voisi olla se, kuinka lapset jakautuvat avoimen varhaiskasvatuksen ja osa-aikapäivähoidon kesken uudistusten myötä. Vanhempien vastauksista noussut takuuhoito-ehdotus voisi olla myös yksi mahdollinen jatkotutkimuksen aihe.

7 LÄHTEET

Aaltonen, E. Sosiaali- ja terveysturvan keskusliitto ry: Subjektiiivinen oikeus päivähoitoon on universaalin hyvinvointimallin perusjalka. Julkaistu 13.9 2005. Luettu 7.8.2010. http://www.stkl.fi/kannanotto_paivahoito.html

Bell, J. 1999. Doing Your Research Project. A guide for first-time researchers in education and social science. Buckingham: Open University Press

Burton, C. Children's Peer Relationships. ERIC Clearinghouse on Elementary and Early Childhood Education Urbana IL. Luettu 5.2.2011. <http://www.ericdigests.org/pre-923/peer.htm>

Goldschmied, E. & Jackson, S. 1993. People under three . Young children in Day Care. Biddles Ltd, Guildford and King`s Lynn.

Helenius, A., Karila, K., Munter, H., Mäntynen, P. & Siren-Tiusanen, H. 2001. Pienet päivähoitossa. Alle kolmivuotiaiden lasten varhaiskasvatuksen perusteita. Helsinki: WSOY

Hirsjärvi, S., Remes, P. & Sajavaara, P. 2004. Tutki ja kirjoita. Helsinki: Tammi

Hänninen, S-L & Valli, S. 1986. Suomen lastentarhatyön ja varhaiskasvatuksen historia. Laki lasten päivähoitosta. Keuruu: Kustannusosakeyhtiö Otava.

Ikonen, M. 2006 Lasten vuorovaikutus ja leikki yhteisöllisyyden rakentajana. Teoksessa Karila, K., Alasuutari, M., Hännikäinen, M., Nummenmaa A R. & Rasku-Puttonen, H. Kasvatusvuorovaikutus. Tampere: Vastapaino

Kangasalan kunnan varhaiskasvatussuunnitelma 2010.

Kangasalan kunta. Lapset ja nuoret. Lasten päivähoito. Vuoro- ja iltahoito. Luettu. 4.9.2010. http://www.kangasala.fi/lapset_ja_nuoret/lasten_paivahoito/vuoro-ja_iltahoito/

Kantomaa, R. & Nyrhinen, M. Julkaistu 8.9.2010. MLL:n Kalland: Päiväkodeissa ruuhkaa kuin rautatieasemalla. Tulostettu 8.9.2010. <http://www.mtv3.fi/uutiset/kotimaa.shtml/arkistot/kotimaa/2010/09/1183293>

Kantomaa, R. & Nyrhinen, M. Julkaistu 8.9.2010. Ylisuuret päiväkotiryhmät vaarantavat lapsen kehityksen. Tulostettu 8.9.2010. <http://www.mtv3.fi/uutiset/kotimaa.shtml/arkistot/kotimaa/2010/09/1183442>

Karila, K. 2000. Esiopetustyöyhteisöjen ja työntekijöiden oppimismahdollisuutena. Teoksessa Kangassalo, M., Karila, K. & Virtanen, J. Omat opetussuunnitelmat esiopetukseen. Tampere: Tammer- Paino Oy

Koskinen, A.L. 2011. Aamulehti. Tampere aikoo kutistaa lasten päivähoidon vaihtoehdot kahteen. Luettu: 2.2.2011.

Laki lasten päivähoidosta 19.1.1973/36

Laukkanen, O., Lih, S. & Salpakivi, P. 1981. Perhe varhaiskasvatus ja päivähoito. Keuruu: Otava.

Lounassalo, J. 2001. Pienten lasten päivähoidon kehitys ja perhepolitiikka. Teoksessa Helenius, A., Karila, K., Munter, H., Mäntynen, P. & Siren-Tiusanen, H. Pienet päivähoidossa. Alle kolmivuotiaiden lasten varhaiskasvatuksen perusteita. Helsinki: WSOY

Luomanpää, K. Kuntaliitto. 2010. Päivähoito-oikeuden rajaaminen toisi kunnille merkittävät säästöt. Julkaistu 17.12.2010. Luettu 6.2.2011. <http://www.kunnat.net/fi/Kuntaliitto/media/tiedotteet/2010/12/Sivut/Paivahoito-oikeuden-rajaaminen-toisi-kunnille-merkittavat-saastot.aspx>

Länsi-Soumen lääninhallitus. 2010. Lasten päivähoito ja kodinhoidon tuki. Perhepäivähoidon eri muodot. Luettu 12.11.2010. <http://www.intermin.fi/lh/lansi/sto/home.nsf/pages/51BF1A413FA29B57C2256C48002E8307?opendocument>

Mikkola, P & Nivalainen, K. 2010. Lapselle hyvä päivä tänään. Näkökulmia 2010- luvun varhaiskasvatukseen. Saarijärvi: Offsett Oy

Missukka, H. Muistio. 6.9.2004. Kokoomuksen eduskuntaryhmä. Subjektiiivinen päivähoito-oikeus. Luettu 29.8.2010. <http://www.extra.kokoomus.fi.x.optinet.fi/.../PM-subjetiivinenPaivahoitoikeus.15-09-2004.doc>

Munter, H. 2001. Lapsi aloittaa päivähoidon. Teoksessa Helenius, A., Karila, K., Munter, H., Mäntynen, P. & Siren-Tiusanen, H. Pienet päivähoidossa. Alle kolmivuotiaiden lasten varhaiskasvatuksen perusteita. Helsinki: WSOY

Niikko, A. 2005. Suorittavasta hoidosta eettisen huolenpitopedagogiikan toteuttamiseen. Joensuu: Yliopistopaino.

Nurmi, J-E., Ahonen, T., Lyytinen, H., Lyytinen, P., Pulkkinen, L., & Ruoppila, I. 2008. Ihmisen psykologinen kehitys. Jyväskylä: WSOY oppimateriaali Oy.

Pihlaja, P. 2005. Varhaisvuosien erityiskasvatuksen rakenteelliset ja ideologiset perusteet. Teoksessa Pihlaja, P. & Viitala, R. Erityiskasvatus varhaislapsuudessa. Helsinki: Wsoy

Pihlaja, P. 2005. Sosiaalis- emotionaaliset vaikeudet lapsuudessa. Teoksessa Pihlaja, P. & Viitala, R. Erityiskasvatus varhaislapsuudessa. Helsinki: Wsoy

Rinkinen, L. 2002. Päiväkotilapsuus- yksilöllisyyttä ja sosiaalisia taitoja. Teoksessa Järvinen, K. & Kolbe, L. (toim.) Onks ketään kotona? Kasvatuksen suuntaa etsimässä. Helsinki: Tammi.

Sosiaali ja terveysministeriön julkaisuja 2002:9. Valtioneuvoston periaatepäätös varhaiskasvatuksen valtakunnallisista linjauksista. Luettu 25.2.2011. <http://pre20031103.stm.fi/suomi/pao/varhais2/kasvatus.pdf>

Stakes, 2007, Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet. Stakes. Oppaita 56. Vaajakoski: Gummerus kirjapaino Oy

TAK-Luotain käyttäjäopas. 2011. Luettu 17.2.2011. www.survee.com/pdf/TAK-Luotain_opas.pdf

Tilastokeskus. Suomen nuoret ja lapset tilastoissa. Luettu 29.7.2010. http://www.stat.fi/ajk/tiedotteet/2009/tiedote_017_2009-12-07.html

Tuomi, J. & Sarajärvi, A. 2002. Laadullinen tutkimus ja sisällön analyysi. Helsinki: Tammi

Turun Sanomat. Setälä, R. 2009. Julkaistu 22.2.2009. Taimet tiukoilla tarhassa. Luettu 15.9.2010. <http://www.ts.fi/sunnuntai/?ts=1,3:1012:0:0,4:12:0:1:0,104:12:594967,1:0:0:0:0>

Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2007. Stakes oppaita 56. Vaajakoski: Gummerus

Varhaiskasvatustyöryhmän muistio osat 1-3, 1999:4. Päivitetty 28.3.2002. Luettu 16.8.2010. <http://pre20031103.stm.fi/suomi/pai/varhais1/osa2.htm>

Vilka, H. 2007. Tutki ja mittaa. Määrällisen tutkimuksen perusteet. Jyväskylä: Gummerus

Välimäki, A-L & Rauhala, P-L. 2000. Lasten päivähoiton taipuminen yhteiskunnallisiin murroksiin Suomessa. Luettu 16.8.2010. <http://www.stakes.fi/yp/2000/5/005valimaki.pdf>

Väärälä, R., Pirhonen, E-R., Kiiskinen, H., Luoma-aho, O. ja Puroila A-M. 2009. Varhaiskasvatuksen uudistamien linjauksia. Luettu 5.2.2011. http://www.stm.fi/c/document_library/get_file?folderId=39503&name=DLFE-9933.pdf

Yle uutiset. Päiväkotien johtajat: Ryhmäkoot liian suuria. Julkaistu 20.02.2007. Päivitetty 30.10.2008. Luettu 7.8.2010. [http://yle.fi/uutiset/kotimaa/2007/02/subjektiivinen paivahoito-oikeus jakaa johtajien mielipiteet 229190.html](http://yle.fi/uutiset/kotimaa/2007/02/subjektiivinen_paivahoito-oikeus_jakaa_johtajien_mielipiteet_229190.html)

8 LIITTEET

LIITE 1.

Tutkimuslupa-anomus

Olemme kaksi toisen vuoden sosionomiopiskelijaa, suuntautumisvaihtoehtona sosiaalipedagogiikka. Aloitamme opinnäytetyön tekemisen, jonka aiheena on kartoittaa, paljonko Kangasalan kunnan päivähoidon piirissä on lapsia, jotka tarvitsevat päivähoitoa 10pvä/kk. Tarkoituksena on kartoittaa perheiden tarvetta ja syitä osa-aikaiseen päivähoitoon sekä mitä toivomuksia vanhemmilla olisi osa-aikaisen päivähoidon sisällöstä.

Anomme lupaa kartoittaa osa-aikaisten lasten määrää Kangasalan kunnan eri päivähoitopisteissä sekä kyselykaavakkeen avulla tiedustella osa-aikaisten lasten vanhemmilta syitä osa-aikahoitoon.

Tiedot ovat luottamuksellisia ja täytetyt kyselykaavakkeet antaisimme tulosten analysoinnin jälkeen tuloksineen Kangasalan kunnan päivähoitotoimistoon säilytettäväksi. Kyselylomakkeisiin emme tarvitse lasten tai vanhempien nimiä tai henkilötietoja.

Kerätystä aineistosta ja analysoinnista kokoamme opinnäytetyömme.

Ystävällisin terveisin

Minna Lahti	040-7365006	minna-lahti@piramk.fi
-------------	-------------	-----------------------

Minna Renfors	041-5285014	minna.renfors@piramk.fi
---------------	-------------	-------------------------

LIITE 2.

Vanhempien haastattelun kysymykset

1. Millä kunta alueella asutte?
2. Mikä matka olisi mielestäsi sopiva kuljettaa lasta päivähoito/ viriketoimintaan?
3. Kuinka monena päivänä viikossa teillä on tarvetta päivähoito / viriketoimintaan?
4. Montako tuntia päivähoidon/ viriketoiminnan tarve teillä on päivässä?
5. Mitä perusteita teillä on osa-aikaisen päivähoidon/ viriketoiminnan tarpeeseen?
6. mielestäsi hyvä ikäjakauma ryhmissä? esim. 1-3, 3-5, 1-2, 2-3, 3-4, 4-5
7. Ovatko ateriat mielestänne tärkeitä? Jos ovat, mitkä?
8. Käyttäisitkö lapsiparkki palvelua, jos kunnalla olisi sellainen mahdollisuus tarjota?
9. Pidätkö tärkeänä, että osa-aika toiminta olisi
 - a.vanhemmat voivat tulla toimintaan lasten kanssa, jolloin tapaa samassa elämäntilanteessa olevia vanhempia
 - b.lapset ovat toiminnassa ilman vanhempia, jolloin vanhemmilla olisi aikaa hoitaa asioita
 - c.molemmat vaihtoehdot hyviä
10. Muita toiveita ja odotuksia päivähoidolta/ viriketoiminnalta?

Internet- kyselyn kysymykset

1. Mikä on vastaajan siviilisääty?

- ☐ avio-/avoliitto
- ☐ yksinhuoltaja
- ☐ leski
- ☐ muu, mikä?

2. Mitkä ovat perusteenne sille, että lapsenne ovat päivähoidossa 10 pv/ kuukaudessa?

- ☐ vuorotyö
- ☐ työttömyys
- ☐ äitiysloma
- ☐ kotihoidon vapaa
- ☐ opiskelu
- ☐ muu, mikä?

3. Millä kunta-alueella asutte?

4. Kuinka monta alle kouluikäistä lasta perheeseenne kuuluu?

- ☐ 1 lapsi
- ☐ 2 lasta
- ☐ 3 lasta
- ☐ 4 lasta
- ☐ enemmän

5. Minkä ikäisiä ovat perheenne alle kouluikäiset lapset?

- ☐ < 1 vuotta
- ☐ 1 vuotta
- ☐ 2 vuotta
- ☐ 3 vuotta
- ☐ 4 vuotta
- ☐ 5 vuotta
- ☐ 6 vuotta

6. Kuinka kauas olette valmiita viemään lastanne/ lapsianne päivähoitoon?
- ☐ 0,5- 1 km
 - ☐ 1- 2 km
 - ☐ 2- 3 km
 - ☐ enemmän kuin 3 km
7. Millainen on lapsenne/ lastenne hoidontarve?
- ☐ 10 päivää kuukaudessa
 - ☐ 1-2 päivää viikossa
 - ☐ 2-3 päivää viikossa
 - ☐ 3-4 päivää viikossa
 - ☐ 4-5 päivää viikossa
 - ☐ ns. lapsiparkki (1-2 tuntia, 1-2 kertaa viikossa)
8. Mikä on mielestänne hyvä ikärakenne lapsenne/ lastenne ryhmissä?
- ☐ samanikäiset lapset omissa ryhmissään
 - ☐ eri-ikäiset lapset samassa ryhmässä
 - ☐ muu, mikä?
9. Tulisiko mielestänne enintään neljän tunnin päivähoitopaikassa tarjota ateria?
- ☐ kyllä
 - ☐ ei
10. Jos vastasit edelliseen kysymykseen kyllä, määrittele tuleeko lapselle tarjota välipala tai lämmin ateria.
- ☐ välipala
 - ☐ lämmin ateria

11. Mikä palvelu vastaisi parhaiten perheenne tarpeita?

- ☐ lapsille suunnattua toimintaa enintään 4 h/ päivä
- ☐ lapsille ja vanhemmille suunnattua toimintaa n. 4 h/ päivä
- ☐ lapsille suunnattua toimintaa n. 6 h/ päivä
- ☐ lapsille suunnattua toimintaa 8 h/ päivä
- ☐ muu, mikä?

12. Mikä päivähoitotoiminnassa on mielestänne tärkeintä?

- ☐ kaverit
- ☐ hoito/ hoiva
- ☐ erilaiset virikkeet
- ☐ muu, mikä?

13. Mitä muita varhaiskasvatuspalveluja perheenne käyttää?

- ☐ seurakunnan kerhot
- ☐ päivähoito esim. päiväkot/ perhepäivähoito
- ☐ muu, mikä?

14. Omia ajatuksianne/ ehdotuksianne päivähoitopalvelumuotojen parantamiseksi